

8gen-ART

e-ISSN: 2792-0569

Emine HUFNİ*

<https://orcid.org/0009-0004-5384-2081>

eposta: eminehufni@gmail.com

Süleyman Demirel Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sosyoloji Anabilimdalı

Isparta/Türkiye

Ümit AKCA

<https://orcid.org/0000-0002-8986-5873>

eposta: umitakca@sdu.edu.tr

Süleyman Demirel Üniversitesi

İnsan ve Toplum Bilimleri

Sosyoloji Bölümü

Isparta/Türkiye

*Sorumlu yazar

(Corresponding author)

Bu makale, Emine HUFNİ'nin Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı'nda hazırladığı "Aile İçinde Kadına Yönelik Şiddet: Yetiştirilme Gerçeği ile Erkeğin Otoritesi Arasında. Isparta İli Kadın Örneklemi Üzerinde Bir Alan Araştırması" Yüksek Lisans Tezinden üretilmiştir.

Araştırma makalesi

(Research Article)

Gönderilme tarihi/Submission date

07.04.2025

Kabul tarihi/Accepted date

08.04.2025

Yayınlanma tarihi/Publishing date

14.04.2025

2025

Cilt/Volume : 5 Sayı/Issue : 1

Sayfa: 1-24

Doi:10.53463/8genart.202500360

AİLE İÇİNDE KADINA YÖNELİK ŞİDDET: ISPARTA İLİNE GÖÇLE GELEN KADINLAR ÜZERİNDE BİR ALAN ARAŞTIRMASI

ÖZET

Antik ve modern zamanlarda kadınlar her alanda dönemlerine ışık tutmuşlardır. Orada bir padişah, bir kadı, bir şair, bir sanatçı, bir yazar, bir hukukçu, bir savaşçı ve nebevi hadislerin anlatıcılarından biridir. Ayrıca şimdiye kadar kadınlar hala evlerinin ve aile üyelerinin bakımı için çalışıyor ve tüm enerjileriyle katkıda bulunuyorlar. Onlar eş, anne, kız kardeş ve kızdır ve kadınların toplumu inşa etmede oynadıkları rolü önemli kılan da budur. Göz ardı edilemeyecek veya hafife alınamayacak bir roldür. Toplumsallaşma süreci ile erkek otoritesi arasında aile içinde kadına yönelik şiddet konusunu ele alan araştırmamız sayesinde kadına yönelik şiddet olgusunun tarihsel, kültürel ve toplumsal boyutları olan olgulardan biri olduğunu görüyoruz. Zaman ve mekânla sınırlı değildir. İster muhafazakâr ister batılı ister doğulu olsun toplumun doğasıyla bağlantılı değildir, insanın varlığıyla ve aile içindeki kadın ve erkek arasındaki karşılıklı ilişkilerle bağlantılıdır. Bu araştırmayı Türkiye'nin Isparta ilinde istismara uğrayan 10 göçmen kadın örneğine uyguladım ve nitel araştırmayı kullanarak vaka çalışması yaklaşımını kullandım. Görüşme ve gözlem araçlarını yöntem olarak kullandım. Daha sonra bu vakaları analiz ettim ve araştırmanın amacına uygun sonuçlar elde ettim.

Anahtar Kelimeler: Şiddet, Kadına Yönelik Şiddet, Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet, Erkek Otoritesi.

VIOLENCE AGAINST WOMEN IN THE FAMILY: A FIELD RESEARCH ON WOMEN MIGRATING TO ISPARTA

ABSTRACT

In ancient and modern times, women have shed light on their times in every field. There, she was a sultan, a judge, a poet, an artist, a writer, a lawyer, a warrior, and one of the narrators of the prophetic hadiths. Also, until now, women still work and contribute with all their energy to the maintenance of their homes and family members. They are wives, mothers, sisters, and daughters, and this is what makes the role women play in building society important. It is a role that cannot be ignored or underestimated. Through our research that addresses the issue of violence against women within the family between the socialization process and male authority, we see that the phenomenon of violence against women is one of the phenomena that has historical, cultural and social dimensions. It is not limited to time and space. It is not related to the nature of society, whether conservative, western or eastern, but to the existence of man and the mutual relations between men and women within the family. I applied this research to ten immigrant women who were abused in Isparta province of Turkey and used the case study approach using qualitative research. I used interview and observation tools as methods. Then I analyzed these cases and obtained results that were suitable for the purpose of the research.

Keywords: Violence, Violence Against Women, Domestic Violence Against Women, Male Authority.

1. Giriş

Kadına yönelik şiddet olgusu son dönemde çokça konuşulmakta, pek çok kitap ve dergide bu şiddetin yansımaları ve toplumsal yaşamın çeşitli alanlarındaki yansımaları anlatılmaktadır. Araştırmacılar ve akademisyenler bu olguya bilimsel açıklamalar aramışlardır. Bu çalışmalar aracılığıyla sosyal ve kültürel sistemin, ekonomik durumun ve yaşam standardının bu olguyu açıklayan faktörler olduğu gösterilmiştir.

Kadına yönelik şiddet ile aile içinde özellikle kadın üzerindeki tahakküme ve erkeğin maddi ve manevi üretim araçları üzerindeki kontrolüne dayanan erkek kimliğinin oluşması arasında bir ilişki olduğu açıktır. Bu olgu her ne kadar eski ve genel bir olgu olsa da “toplumsal bir olgu” olarak tanımlanarak bu olguya dikkat çekilmesi, bu sorunun azaltılmasına yönelik çözüm önerilerinin hazırlanması ve mevzuat ve yasaların çıkarılması yoluyla araştırma ve toplumsal müdahaleyi gerektirmektedir.

Kadın, güç ve üstünlük kaynağı olması nedeniyle tüm toplumda önemli bir role sahiptir. Kadınların maruz kaldığı şiddet toplumlar için savaşımlardan daha öldürücüdür. Çünkü toplumun temellerini aşındırır, zayıflatır ve yok eder. Kadınlar toplumun yarısını oluşturan ve diğer yarısını yetiştiren kişilerdir. Dolayısıyla bu olgu, toplumun güvenliğini ve istikrarını tehdit eden en tehlikeli olumsuz olgulardan biri olarak kabul edilmekte ve günümüzde dünyanın her yerinde kadınlar kendilerine yönelik şiddet olgusuyla karşı karşıya kalmaktadır.

Ancak bu olgu toplumdan topluma farklılık göstermekte ve bu farklılık, toplumdaki hâkim kavramlardan, bireylerin bilinç düzeyine, ahlaki ve toplumsal değerlerin adalet derecesine kadar pek çok nedenden kaynaklanmaktadır. Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik bu şiddetin büyük bir kısmını kocalar, babalar ve diğer erkek çocuklar gerçekleştirmektedir.

Kadınlar için en tehlikeli yerlerden birinin ev olması mümkündür. Şiddet sıklıkla kültürel uygulamalar, gelenekler ve sosyal, ahlaki ve dini değerlerin yanlış yorumlanması kisvesi altında meydana gelir, özellikle de aile sınırları içinde meydana gelirse, bu da kanunun ve resmi makamların bu durumu görmezden gelmesine ve bu konuda sessiz kalmasına neden olur. Bu olgunun ciddiyetine ve son yıllarda tüm toplumlarda artmasına rağmen, onu çevreleyen sessizlik, umursamama, cezasızlık ve damgalama olgusu nedeniyle bu olgu hala büyük ölçüde bilinmemektedir.

2. Şiddetin Kavramsal Çerçevesi ve Kadına Yönelik Şiddet

Şiddet olgusu, insanlık tarihinin başlangıcından bu yana var olan bir olgudur. Her çağın karşı tarafa karşı bu şiddeti uygulama biçimi ve tarzı vardır ve her dönem ve o dönemin bağlı olduğu örf ve adetlere göre bu durumla karşı karşıya kalmıştır. Şiddet, şiddetin sadece erkeklere mi, yoksa kadınlara ve çocuklara da mı yönelik olduğu ve benzeri sorular bir yana, şiddet olgusunu, özellikle “kadına yönelik şiddet” olgusunu araştırdığımızda, bunun bireysel ve toplumsal birçok unsuru barındıran karmaşık bir yapıyı bize gösterdiğini görüyoruz.

Şiddet zamana ve topluma göre değişen bir kavramdır. Şiddetin temelinde yatan saldırganlık içgüdüsünü bireyin sosyalleşme sürecinde öğrenmek mümkündür. Medya aynı zamanda öğrenmede önemli bir rol oynamaktadır (Besni RAM 2020, 2). Dolayısıyla yapılan araştırmalar ve çalışmalar sonucunda, genel olarak şiddet olgusunun doğuştan getirilen bir olgu olmaktan ziyade, bireyin içinde büyüdüğü sosyal ve kültürel çevrenin kendisine dikte etmeleri yoluyla edinilmiş bir olgu olduğu sonucuna ulaşmaktayız.

Kadına yönelik şiddet olgusu araştırıldığında toplumda bir çelişki olduğunu görürüz. Yani uluslararası düzeyde kadın sorunlarına olan ilginin artmasına ve kadının statüsüyle ilgilenen birçok kuruluşun ortaya çıkmasına rağmen, kadına yönelik şiddet her geçen gün arttığını, kadınların ötekileştirilmekten büyük zarar gördüklerini, ayrımcılık ve aşağılık duygusuna kapıldıklarını görüyoruz (Fahima Kerim El Meşhedani t.y., 1).

Kadına yönelik şiddeti en çok eleştiren toplumların en çok şiddetin yaygın olduğu toplumlar olduğunu görmekteyiz. Örneğin, literatürde ABD’de her beş dakikada bir kadının tecavüze uğradığını, Afrika ülkelerinde ise kadınların yoksulluğunun ve yoksunluğunun net bir resmini görmekteyiz. Elbette bu, tüm toplumlarda kadınların farklı türdeki zulme maruz kaldıklarını göstermektedir.

Şiddet kelimesinin Arapça kökenli olduğunu görüyoruz. Türk Dil Kurumu *şiddeti* “bir hareketin, bir gücün derecesi, yeğlilik, sertlik, bir hareketten doğan güç, karşıt görüşte olanlara kaba kuvvet kullanma, kaba güç, duygu veya davranışta aşırılık” olarak tanımlamaktadır (tdk.gov.tr; Altunok 2021). Bu tanım sayesinde şiddet uygulayan kişinin özelliklerinin çoğunlukla fiziksel güçle karakterize edildiği ve çocukluğunda edindiği şiddet eğiliminin belli bir dereceye daha önceki hayatında maruz kaldığı şiddetten kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Kendi vizyonuna uymayan konularda onda kaba kuvvet ve bencillik yaratan çevre, onun karşı tarafa çeşitli zararlar verebilecek davranışlarını engelleyebilecek olan mantığını bastırmaktadır.

Çoğu zaman şiddetin ilk ve son hedefi, failin verdiği bu zararın şekli, psikolojik ya da fiziksel zarar ne olursa olsun ve bu sürecin sonucunun ne olacağını umursamadan, karşı tarafa zarar vermektir. Şiddet, dar anlamıyla, “kişilere ve eşyalara karşı düşmanlık ve öfke duygusunun yoğun ve yıkıcı biçimde ortaya çıkması” olarak tanımlanmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) ise şiddeti, daha geniş bir içerikle, “yaralanma, ölüm, fiziksel zarar, bazı gelişim bozuklukları veya yoksunlukla sonuçlanabilecek şekilde kendine, başkalarına, bir topluluğa veya belirli bir gruba karşı tehdit veya fiziksel güç kullanılması” olarak tanımlamaktadır. Hukukçular şiddet eylemleri için “insanın, benzerlerine karşı giriştiği, onlarda önemli ya da önemsiz hasar, tehdit veya yaralar oluşturan, saldırganlık ve hoyratlık ifade eden hareketlerdir” açıklamalarında bulunmaktadırlar (Besni RAM 2020, 2).

Yani şiddet; fiziksel, zorlayıcı veya psikolojik baskı yoluyla kişiye fiziksel ve zihinsel zarar veren davranışların tamamıdır. Tanımdan da anlaşılacağı üzere şiddet sadece kaba kuvvet içeren bir davranış değildir. Hakaret, aşağılama, tehdit, maddi kısıtlamalar, zorla evlendirme gibi konular da şiddet kapsamına girmektedir (Erdem, 2017 5). Bu tanım şiddete maruz kalan kişiyi olumsuz etkileyen, fiziksel, zorlayıcı ve psikolojik baskı yoluyla fiziksel, zihinsel ve psikolojik zarar vermek gibi yöntemleri vurgulamaktadır.

Şiddet, nedenleri, süreçleri ve sonuçları açısından kültürel bir olgudur. Sosyolojik yaklaşımda şiddet; kültürel değerlere uygun biçimde *öğrenme ve aktarma* ile; psikolojik yaklaşımda şiddet *sosyal öğrenme* ve ödül-ceza mekanizmalarıyla; biyolojik yaklaşımda ise bunların *doğuştan* ve *hormonal* nitelikte karakterize edilir. Ancak, türü ne olursa olsun şiddetin kabul edilemez toplumsal ve hukuki bir suç olduğunu görüyoruz.

Şiddet, temel olarak güç dengesizliğini içerir. Bireyin sağlığını, yaşamını ve insan haklarını tehdit etmenin yanı sıra sosyal ve ekonomik kayıplara ve psikolojik belirtilere de neden olmaktadır (Şahin 2013, 3). Şiddetin sosyal ve kültürel sosyalleşme süreçleriyle edinilen bir olgu olduğu; doğuştan gelen bir olgu olduğu gibi yaklaşımlar bir yana,

niteliği ne olursa olsun, bireysel ve toplumsal düzeyde yarattığı tehlikeler nedeniyle şiddet, uluslararası ve uluslararası düzeyde kabul edilmeyen bir suç olarak görülmektedir.

Kadına yönelik şiddet yaygın bir olgudur ve birçok biçimi vardır ve bu biçimlerin her birinin yaşamın her alanında farklı belirtileri ve etkileri vardır. Dünya Sağlık Örgütü'nün 2002'deki raporu bize *"dünyada en yaygın şiddetin kadına yönelik şiddet olduğunu"* ve bilimsel araştırmalar ise *"dünya çapında her üç kadından birinin (yaklaşık %35) bir tür fiziksel veya cinsel şiddete maruz kaldığını"* gösteriyor. Bu araştırmalar, bir başka yönüyle kadınların birlikte olduğu erkeklerden kaynaklanan şiddet örneğinde, maruz kaldıkları *fiziksel şiddet* oranlarının %13-61, *cinsel şiddet* oranlarının %6-59, *duygusal şiddet* oranlarının ise %20-75 arasında değiştiğini de göstermektedir (Çalmuk 2022, 11). Kadınların maruz kaldığı bu şiddet, kadınların sağlığını ve yaşamını ciddi şekilde tehdit etmekte ve kimi zaman doğrudan ya da dolaylı biçimde kadın ölümlerine yol açmaktadır.

Kadınlar, iç ve dış mekânlarda şiddetin çeşitli biçimlerine, yani özel veya kamusal alanlardan kadınlara yönelik şiddete maruz kalmaktadır: Özel kavramı *ailede*; kamusal kavramı ise *işyerinde* kadınlara yönelik şiddeti ifade etmektedir. Şiddete, çocuklukta ebeveynler, yetişkinlikte koca tarafından maruz kalınmaktadır (Arslan 1998, 29). Kadınlar çeşitli yönlerden cinsiyete dayalı şiddete maruz kalıyor. Bu tür şiddet eğilimleri aileler ve içinde büyüdükleri topluluklar aracılığıyla hayatlarıyla bağlantılıdır. *Aile içi şiddet* baba, erkek kardeş, koca, anne veya erkek akrabalarından kaynaklanıyor. *Toplumsal şiddet* ise, okul, iş yeri veya resmi veya uluslararası kuruluşlar aracılığıyla gerçekleşmekte; tümü kadınların yaşamları ile onların aile veya toplum içindeki rollerini yerine getirmelerini etkilemektedir. Uluslararası anlaşmalar şiddeti şu şekilde sınıflandırır:

-Aile içinde meydana gelen dayak, cinsel saldırı, kadın sünneti, haklarından yoksun bırakma ve kadınlara zarar veren diğer geleneksel uygulamalar da dâhil olmak üzere fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet,

-İşyerinde, eğitim kurumlarında ve diğer yerlerde tecavüz, cinsel saldırı, cinsel taciz ve korkutma dâhil olmak üzere genel toplum çerçevesinde meydana gelen fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet, kadın ticareti ve fuhuşa zorlama,

-Nerede olursa olsun devlet tarafından uygulanan veya göz yumulan fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet (Shima' Fadil Hamuwdi & Eali Almusaa Alkhazeali 2019, 28).

Bu çalışmayla toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve kadına yönelik şiddet türlerine odaklanıyoruz. Toplumsal cinsiyet temelli olan şiddet olgusu aile içi, fiziksel, psiko-sosyal, cinsel, ekonomik ve diğer biçimlerde ortaya çıkmaktadır.

Aile İçi Şiddet

Kadına yönelik şiddetin yoğunlaştığı ve arttığı yerin yaygın olarak aile olduğunu görüyoruz. Yapılan araştırmalar aile içi şiddete maruz kalanların en büyük yüzdesini kadınların oluşturduğunu ortaya koyuyor. Aile içi şiddetin kısa tanımı, *"birbiriyle çok yakın ilişki içinde olan bir bireyin, diğer bireyin varlığına ve direncine rağmen, zararlı kontrol ve güç kullanması"* biçiminde yapılmaktadır. Bazen erkek aile içindeki güçlü konumunu şiddet kullanarak korumaya çalışır. Aile içi şiddet, şiddetin her türüsünü kapsar. Aile kurumunda fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddetin tüm özellikleri görülmektedir. Kültürel açıdan aile, bir şiddete alan açıldığında kadına yönelik şiddetin

içselleştirildiği ve meşrulaştırıldığı bir kurum, dış sorun ve baskılarla boğuşan erkeğin tüm gerginliklerini giderdiği yer haline gelir (Suğur vd. 2006, 156).

Burada şunu açıkça görüyoruz ki, kadına yönelik aile içi şiddetin en ağır sebeplerinden biri; erkeğin kendine güven eksikliği ve erkekliğinin bozulacağı korkusudur. Aile içinde şiddete yol açan nedenler arasında erkeğin toplumdan gelen işsizlik, yoksulluk, iş baskısı gibi baskılar da vardır. Bütün bunlar erkeğin içindeki negatif enerjileri boşaltmak için ailesine yönelmesine neden olmaktadır. Dolayısıyla bu şiddeti kabul eden ve bunu erkeğin kendisi üzerinde otoriter bir hakkı olarak gören kadın da kendisine yönelik şiddetin artmasına neden olmaktadır.

Fiziksel Şiddet

Fiziksel şiddet, *“bir kişiye başka bir kişi tarafından uygulanan, onun fiziksel bütünlüğüne zarar veren, acı veren her türlü eylem”* olarak tanımlanmaktadır (Sekmen, 2024, 10). Bu şiddet aynı zamanda saldırganın, saldırıya uğrayan kişiye istediğini yaptırmak, söylediklerini kabul ettirmek, onu kontrol altında tutmak için güç biçimleri kullanması gibi amaçlarla da kullanılmaktadır (Sekmen 2024, 11).

Fiziksel şiddet en yaygın şiddet türlerinden biridir; karşıdakini kontrol altına almak amacıyla sıklıkla başvurduğu bu fiziksel şiddet de gözle görülür ve başkaları tarafından hızla fark edilir. Elle vurmaktan başlayarak cinayete kadar her türlü fiziksel zarar vermeyi içeren, bu eylemde şiddete yardımcı olan çeşitli aletlerin yanı sıra bazı ev aletlerinin kullanıldığı bilinir. Bu tür şiddet nedeniyle çeşitli oranlarda yaralanmalar ortaya çıkar (Molina 2020, 5).

Fiziksel şiddet olgusu tarihin eski dönemlerinden beri bir olgu olarak tespit edilmiştir. Arkeologlara göre kadınların maruz kaldığı fiziksel şiddetin kökenleri 3.000 yıl öncesine dayanıyor. Bu olgu, erkek mumyalarda %9-20 oranında; kadın mumyalarda ise %30-50 oranında görülmektedir (Çiler Kılıç 1999, 8). Birey ve toplum üzerinde yarattığı olumsuz etkiler nedeniyle bu şiddetin suç sayıldığı ve hukuken sorumlu tutulması gerektiği yapılan çalışmalarla ortaya çıkmaktadır.

Cinsel Şiddet

Cinsel şiddet, *“kadının istemediği yer, yer ve zamanda, istemediği şekilde cinsel ilişkiye zorlanması, iradesi dışında fiziksel güç kullanarak ilişkiye girmesi”* şeklinde tanımlanmaktadır. Kişinin rızası olmadan cinsel eylemlerde bulunmak ve cinsel aktiviteyi korkutma aracı olarak kullanmak da bu eyleme dâhil edilmektedir. Cinsel şiddetin kapsamında eş durumu önemsiz bir faktör olmaktadır. Cinsel şiddete yol açan nedenler arasında; uyuşturucu bağımlılığı, psikolojik ve sosyal sorunlar, erkeğin ihtiyaçlarını karşılamak için çabalaması ve kadının nesne olarak görülmesi neden olabiliyor. 2014 yılında Türkiye genelinde yapılan şiddet araştırmasına göre, araştırmaya katılan kadınların hayatının herhangi bir döneminde eşi tarafından cinsel ilişkiye zorlanma oranının %7,4 olduğu belirlenmiştir. Eşinde korktuğu için cinsel ilişkiye giren kadınların oranı ise %8,9’dur (Sekmen 2024, 14-15).

Cinsel şiddetin ortaya çıkışı *“şiddete dayalı cinsellik”* değil, *“cinselliğin tezahüründeki şiddet”* şeklindedir. Bu nedenle zaman zaman cinsel şiddetten de bahsedilmektedir. Tanımın esas bu şiddet biçimine başvuranın isteği, yani *“kendi bencil amaçlarına ulaşmak için”* kadınların bedenini, zihnini ve ruhunu ele geçirmeye yönelik şiddettir (Arslan 1998, 31).

Dünya Sağlık Örgütü, “Küresel Şiddet ve Sağlık Raporu”nda cinsel şiddeti türlerini 11 farklı başlıkta toplamıştır. Bu başlıklar *evlilik ve birlikteliklerde tecavüz, yabancıların*

tecavüzü, savaşlarda sistematik tecavüz, cinsel taciz ve cinsel ilişkiye yönelik saldırılar, zihinsel veya bedensel engelli kişilere yönelik cinsel saldırı, çocukların cinsel istismarı, zorla evlendirme, zorla düşük yaptırma, doğum kontrolü ve korunma hakkının reddedilmesi, kadının cinsel bütünlüğüne yönelik saldırgan eylemler (zorla yapılan kızlık zarı ve bekâret muayeneleri v.b.) temalarını içermektedir (Çoklar 2014, 62).

Genel anlamda kaynakları açısından tecavüzün iki türü vardır. Mağdurun aile üyesi veya arkadaşı gibi yakın bir kişi tarafından gerçekleştirilen tecavüz mağdur için daha şiddetli ve şiddetlidir çünkü saldırgan onu aşağılar, güven eksikliği oluşturur. Yabancıardan kaynaklanan tecavüz ise ciddi psikolojik ve fiziksel yaralanmalara neden olabilir. Her iki tecavüzün de mağdurda kolaylıkla fark edilebilecek ciddi şoklara neden olduğu bulunmuştur (Dilmi Ayubi vd. 2014/2015, 49). Bir suç olarak cinsel şiddet yoluyla erkeklerin kadınlara boyun eğdirmesi “*cinsel terör*” olarak tanımlanmaktadır. Sheffield’a göre, “*cinsel terörizm, şiddet içermeyen cinsel korkutma ve şiddet tehditlerinin yanı sıra açık şiddeti de içerir*” (Lindsey 1997, 236).

Psikolojik Şiddet

Genel bir tanımla psikolojik şiddet, “*kişinin duygu, düşünce ve isteklerini göz ardı ederek psikolojik baskı uygulamak*” şeklinde; Avrupa Konseyi Kadına Yönelik Şiddet ve Önlenmesi Sözleşmesi’nde ise, “*cebren veya tehditle kişinin psikolojik bütünlüğünü ciddi şekilde bozmaya yönelik kasıtlı girişimler*” şeklinde tanımlanır. Psikolojik şiddetin hakaret, tehdit, bağırma, korkutma, küfretme, ayrıca kadını eve hapsetmek, nasıl giyinmesi gerektiği konusunda baskı yapmak, arkadaşlarıyla buluşmasına izin vermemek gibi içerikleri de ifade edilmekte ve yargı kararlarında tanınmaktadır (Sekmen 2024, 11-12). Duygusal istismar, psikolojik istismar, sözlü istismar veya zihinsel istismar gibi terimlerin tamamının psikolojik şiddet kavramına girdiğini görüyoruz (Molina 2020, 6).

Ekonomik Şiddet

Ekonomik şiddet, “*mali kaynakların ve paranın kadınlara baskı yapmak, yoksunlukla cezalandırmak, tehdit etmek ve kontrol altına almak amacıyla kullanılmasıdır.*” Kadınların çalışmasına ve ekonomik getiri elde etme, işlerinde ilerleme, gerekli ihtiyaçlarını elde etme özgürlüğünün verilmemesi; kadınların paralarına el konulması, aile gelirinin kadınlara söylenmemesi ve aile haklarının mali açıdan ihmal edilmesi ekonomik şiddet içeriğine dâhil edilmektedir (Okutan 2007, 17).

Araştırmalar, kötü ekonomik koşullar altında yaşayan 1,5 milyar insanın yüzde 70’inin kadın olduğunu gösteriyor. Dünyadaki işlerin %60’ını yapan kadınların, dünya toplam gelirinin yalnızca %10’una sahip olduğu açıktır. Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı’nın 2014 yılında yaptığı araştırmada, kuruluşa başvuran 832 kadının yüzde 16’sının ekonomik şiddete maruz kaldığı ortaya çıkmıştır (Sekmen 2024, 13).

Sözlü Şiddet

Dilin “*korkutma, kontrol etme ve cezalandırma amacıyla düzenli kullanımına sözlü şiddet*” denildiğini görüyoruz. *Küfür, bağırma, hakaret, alaycılık* gibi şiddet unsurları içeren bir tartışmanın da sözlü şiddet olarak adlandırıldığını görüyoruz. Sözlü şiddet, tehdit etmek, hakaret etmek, aşağılamak, korkutmak, taciz etmek, azarlamak, korkutmak, hakaret etmek, alay etmek ve kişilere hakaret edici isimler takmak amacıyla sözlerin ve yüksek sesin kullanılmasını içerir (Açıkgöz 2014, 18). Görünür bir yüzü olmayan ve görünen şiddet türlerine göre çok daha büyük zararlara neden olabilecek bir şiddet türüdür. Araştırmalar sözlü ve fiziksel şiddetin bir arada yaşanma ihtimalinin

bazen en az %63'e ulaştığını, bazen de %78'e kadar çıkabildiğini gösteriyor (Çiler Kılıç 1999, 8).

Siber Şiddet

Bazı kadınlar bu şiddet türüne maruz kalmakta olup, kişinin bir *“kadının kişisel bilgilerini ele geçirmesi, onu internette takip etmesi, tehdit, hakaret ve cinsiyete dayalı saldırı, tecavüz ve bazen de tecavüz”* gibi çeşitli şekillerde ortaya çıkabilmektedir. Ölüm tehditleri ve siber şiddet, bireylerin zayıf noktalarından yararlanarak onlara fiziksel, cinsel, ekonomik veya psikolojik zarar veren eylemleri içermektedir (Çalmuk 2022, 16).

Toplumsal Şiddet

Kadına yönelik şiddet araştırmaları, erkeğin kontrol ve şiddet yoluyla eşini bulunduğu konumda tutmaya çalıştığını ve bu toplumsal şiddetin kadının çalışmaktan, eğitim görmekten, aile ziyaretinden mahrum bırakılması, eğitimden mahrum bırakılması, kadına şiddet uygulanması gibi çeşitli şekillerde kendini gösterdiğini göstermektedir. Arkadaşları ve akrabaları onun kişisel ilişkilerine karışıyor ve ailesinin işlerinde onun fikrini almamaktadır (Amal Salim Hasan Aleawawidah 1998, 15).

Çeşitli toplumlarda pek çok kadın bu dış şiddete maruz kalmakta ve erkeklerin kadının evden çıkması, çalışması, işgücü piyasasında kendisiyle rekabet etmesi, suçlamalar, kışkırtmalar, iş rollerini kabul etmemeleri fikrinin reddedilmesi gizli şiddet sayılmaktadır. Farklı çevrelerimizde yaygın olan bu tür şiddetin en belirgin biçimlerinden biri olarak birçok toplum, işgücü piyasasında erkeklerle rekabet eden kadınları aşırı derecede dışlamaktadır.

Rolleri ve görevleri cinsiyete göre bölen geleneksel değersizlik görüşüne göre kadının rolü yalnızca üreme rolü ve çocukların bakımı ve yetiştirilmesiyle sınırlıdır. Bu toplumsal şiddet, kadına yönelik şiddetin en ağır ve tehlikeli türlerinden biri olarak değerlendiriliyor. Onlara yönelik birçok şiddet türünün önünü açıyor (Rabana Eadnan Saed Saed 2015, 21).

3. Kadına Yönelik Şiddetin Nedenleri

Aslında aile içi şiddeti üreten dinamiklerin sadece aile içindekilerden değil, aynı zamanda sosyal, hukuki, ekonomik, geleneksel, politik ve eğitimsel yapıdaki mekanizmalardan da kaynaklandığı görülmektedir (Elmas 2017, 94). Şiddetin belirli bir nedenden kaynaklanmadığını, onun varlığına ve sürekliliğine yol açan birçok etkenin ve zor koşulların olduğu söylenenlerden açıkça anlaşılmaktadır. Ancak bu konuyu büyük ölçüde göz ardı ederek, bu şiddetin ortaya çıkmasında ve var olmasında büyük rol oynayan *uluslararası, resmi ve hukuki* kurumları sorumlu tutmaktayız. Daha sonra bu olgunun gelişmesine ve sürekliliğine katkıda bulunacak sosyal ve kültürel yetiştirme sorumluluğu ve diğer koşullar gelmektedir.

Bileşenlerinden bahsettiğimiz ve hayatımızı düzenleyen toplumsal yapı, erkeklerin hâkimiyetindedir. Elbette burada erkekler siyasi, sosyal ve ekonomik hayatın gelişmesi, değişmesi ve işleyişi sırasında ortaya çıkan imkân ve fırsatlardan daha fazla yararlanmaktadır. Erkek egemen toplumsal yapı, toplumu oluşturan ve işleyişinde erkeğin her zaman ayrıcalıklı konumda olmasını sağlayan toplumsal ilişkiler bütünü olarak tanımlanmaktadır.

İlişkilerin kurulduğu bu sosyal kurumların en önemlileri aile ve eğitimidir. Örneğin aile kurumunu ele alalım. Aile kurumu sosyalleşmenin, rollerin, davranışların, normların ve toplumsal değerlerin öğrenildiği ilk yerdir. Aile ise erkek egemen ilişkilerin yeniden üretildiği yerdir. Dolayısıyla bu kural sosyalleşme sürecinin birbirini izleyen

aşamalarında da devam eder. Bireyler aileden ayrıldıklarında toplumdaki erkek egemen yapılarla karşı karşıya kalmaktadır. Kısaca kadına yönelik şiddeti körükleyen en önemli faktörün, kadının erkek egemen toplumsal normları dayatması olduğunu söyleyebiliriz (Suğur vd. 2006, 155-156).

Bireysel Nedenler: Bazı gelenek ve görenekler arasında en önemli nedenlerinden biridir. Çünkü kadının değersizleştirildiğine, kadının bir zevk ya da sadece erkeklere hizmet etmek için yaratılmış bir yaratık olduğuna dair ifadeler içermektedir. Kadınlarla ilgili geçerli inanışlar arasında, Hindu kanunlarında “*sabır, rüzgâr, ölüm, cehennem, zehir, yılan ve ateşin kadınlardan daha kötü olmadığı*” ifadesi yer almaktadır

Medya: İnsanlar tarafından uygulanan şiddeti izlemek, bununla ilişkili düşünceleri harekete geçirebilir ve kişi, çeşitli medyadaki şiddet içeren davranışları, erkeksi otoriteyi sergilemeyi ve insanları ahlaksızlığa sevk eden rahatsız edici seks sahnelerine maruz kalmayı taklit etmeye çalışır. Eylemlerde bulunmakta ve bu da bu konuya tecavüz suçlarının işlenmesine katkıda bulunmaktadır (Shima’ Fadil Hamuwdi & Eali Almusaa Alkhazeali 2019, 50).

Biyolojik Nedenler: Bilimsel çalışmalar, erkeklik hormonu olarak bilinen testosteronun etkisi dışında bazılarının üzerindeki etkisinin çok küçük olduğunu göstermektedir. Kişideki duygusal kontrol bozuklukları ve insan kişiliğindeki şizofreni, beyni etkileyen nörokimyasal bozukluklar ve diğerleriyle bağlantılıdır ve bunlarla ilişkisi vardır. Ayrıca akıl hastalığı, alkol ve uyuşturucu bağımlılığı vb. (Cengil 2023, 400).

Psikolojik Nedenler: Kişinin erken çocukluk döneminde sağlıklı, sevgiyi, güvenliği, kabulü hissetmediği bir aile ortamında büyümesi ve kişinin defalarca aşağılanmaya, ağır eleştirilere, reddedilme ve şiddete, hayal kırıklıklarına maruz kalması, empati eksikliği, sorumluluklardan kurtulma isteği, duygusal stres, hayal kırıklığı, psikotik kişilik bozukluğu gibi antisosyal sorunlardır (Cengil 2023, 400).

Bireysel (veya psikiyatrik) yaklaşım aynı zamanda erkeklerin alkol tüketimini, uyuşturucu kullanımını veya kıskançlığını da erkekleri bu şiddet davranışına zorlayan psikolojik sorunlar olarak görmektedir (Bahar 2009, 171). Şiddetin psikolojik nedenleri arasında kişilik bozuklukları, kişinin şiddete maruz kalması, şiddetin sosyal yolla öğrenmesi gibi nedenler yer almaktadır. Akan ve Kiran’ın araştırmasında geçmişte erken yaşta babalarından şiddet gören erkeklerin aynı zamanda çocuklarına ve kadınlarına da şiddet uyguladıkları belirlendi (Akt. Avcı 2020, 171).

Cinsel Nedenler: Eşler arasındaki cinsel geçimsizliklerin yanı sıra cinsel yolla bulaşan hastalıklar, erkeklerde iktidarsızlık, ataerkil kültürde erkek cinsel gücüne odaklanması gibi tüm bunlar benlik eksikliği hisseden erkeklerde şiddet davranışlarına yol açabilir. Güven, yeterlilik ve işlev bozukluğu. Şiddeti çözüm olarak gören bireylerin kişilik özelliklerine bakıldığında bu kişilerin sağlıklı kişilik gelişimlerine sahip oldukları ortaya çıkmaktadır (Cengil 2023: 400).

Sosyal ve Kültürel Nedenler: Kadına yönelik şiddet, cinsel ayrımcılık ve ataerkil kültürün bu şiddetin mağduruna hoşgörü göstermesi, şiddeti körükleyen ve gerçek hayatta kabul edilebilir kılan toplumsal nedenler arasındadır. Ayrıca ataerkil kültürün her zaman erkeklikle ilgilendiğini, kadınlara daima erkeklerden daha az haklar tanıdığını, onların statüsünü ikinci sınıf olarak değerlendirdiğini, kadını erkeğin karısı ya da çocuk annesi olarak gördüğünü ve kadına erkeklik muamelesi yapmadığını görüyoruz. Bağımsız bir birey olarak kadına yönelik şiddeti besleyen ve geliştiren şeyler arasında yer almaktadır (Cengil 2023: 400).

Kadına yönelik şiddetin sosyal, kültürel ve ekonomik nedenleri *toplumun ataerkil yapısı, cinsiyet rollerinin doğal algılanması, kadının nesneleştirilmesi, şiddete boyun eğme ve fiziksel güç ve baskı kullanımına hoşgörü, işsizlik ve yoksulluk* şeklinde sıralanır. Şiddete maruz kalma durumunda kadının eğitim düzeyi de etkili olmaktadır. Cinsel şiddetin önemli nedenleri arasında kadınların eğitim ve ekonomik gelir düzeylerinin düşük olması, sosyal ve iş hayatına katılımlarının düşük olması yer almaktadır.

Kadınlar bazen ekonomik durumlarının düşük olması nedeniyle şiddete maruz kalıyor, bazen de meslekleri ve gelirleri erkeklerden daha iyi olduğunda bu konular aile içi şiddete maruz kalmalarına neden oluyor. Ayrıca bir erkeğin maddi gelirini kaybetmesi ve işsizlik, iflas, sıkıntı gibi durumlarla karşı karşıya kalması durumunda çaresizlik gibi duygular yüksek baskıya ve dolayısıyla şiddete neden olmaktadır (Cengil 2023: 400).

Şiddetin sosyal nedenleri de olduğunu görüyoruz. Aynı zamanda uyum ve aile ve sosyal uyumluluk süreçleriyle de ilgilidir ve şiddet ekonomik boyut etrafında dönebilir. Eğitimsel, psikolojik, duygusal, cinsel veya değer eksikliği ve aile ve sosyal norm ve standartların dengesizliği dolayısıyla ödül ve cezanın olmaması veya ahlaki ve sosyalleşme sürecinin başarısızlığı sosyal ve kültürel nedenlerdendir (Ealyh Aihmad Salih Dayf Allah 2008, 9).

4. Kadına Yönelik Şiddetin Sonuçları

Kadına yönelik bu aile içi şiddetin sıklıkla insani felaketlere ve toplumsal yansımalara yol açtığını görüyoruz. Boşanma, ailenin parçalanması, kocanın ailesi ile kadının ailesi arasındaki ilişkilerin zayıf ve çalkantılı olması, çocukların okulu bırakması, aile bireyleri arasında saldırganlık ve şiddet olmak üzere bazen bu durum arttığında intihar teşebbüslerine kadar gidebilmektedir. Aile içi şiddet araştırmaların ortaya çıkardığı sonuç ve tehlikelerden biri de aile içinde yaşayan bireyin sorunlarını intihar yoluyla çözmesidir.

Bireyi kendini geçindirmeye zorlayan faktörler arttıkça intiharların sayısı da artıyor. Zayıf aile bağları da bencil intiharların artmasına neden oluyor. Örneğin aile içi şiddete bağlı intihar olaylarından Sylvia Plath'ın intiharının temel nedenleri şu şekilde özetlenebilir:

"Kardeşinin doğumu, babasının ölümü ve otorite imajının ortadan kalkmasıyla anne sevgisini kaybettiğini düşünmek, bu otoriteye karşı özlem ve nefret duygularının gelişmesi, diğer imajın ona zarar verdiği düşünce baskısı annesinin otoritesine sahipti, aşk ve nefretin karışıklığı, tutkuyla sevdiği kocasına ihaneti, hayal kırıklığı ve nefret, toplumun ona yüklediği yük..." (Akt. Gültekin vd. 2013, 127-131).

Şiddetin bireyler ve toplumlar üzerindeki etkileri oldukça geniş bir konudur ve ciddi sonuçlar doğurabilmektedir. Kadına yönelik şiddetin, istismara uğrayan kadın ve kadının çocukları üzerindeki etkilerinin gösterdiği gibi, aile ve toplum üzerinde yansımaları vardır. Şiddet, psikolojik refahı, duygusal ve aile istikrarı üzerinde olumsuz boyutlar kazanır. Aile ve toplumdaki etkinliğinin yanı sıra çocuklarının güvenliğini ve onların uygun bakımını ve yetiştirilmesini etkiler. Bu nedenle olumsuz etkisi aile ve toplum düzeyindedir (Ealyh Aihmad Salih Dayf Allah 2008, 12).

Bireysel Sonuçlar

Fiziksel Zararlar: Fiziksel şiddetin yol açabileceği en ciddi zararlardan biri ciddi yaralanmadır ve bazen ölümle de sonuçlanabilir. Bu yaralanmalar tedavisi zor olan uzun vadeli sağlık sorunlarına neden olabilir (İlgaz 2023: 8). Kişinin yaralanmaya maruz

kalması, organ kaybı ve sakatlık, yeme ve uyku bozuklukları, fiziksel şiddet sonucu oluşan rahatsızlıklar (kronik ağrı, geçici felç, kemik kırıkları, morluklar, sağırılık vb. bayılma, cinsel yolla bulaşan hastalıklar, alkolizm vb. fiziksel hasardır (KDV 2018, 14).

Duygusal Hasar: Şiddete maruz kalan kişilerde duygusal travmalar meydana gelebilir. Sonuç olarak kişi daha sonra depresyon, anksiyete ve travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) gibi psikolojik durumlara maruz kalır (İlgaz, 2023: 8). Kişinin sürekli olarak utanç, suçluluk, korku, öfke, kaygı, yalnızlık, başarısızlık duygusu, aşağılık duygusu, insanlara güvenmede zorluk, değersizlik hissi, düşük özgüven gibi kişiliğini etkileyen şeyleri hissetmesi de bu sonuçlardandır (KDV 2018, s. 15).

Sosyal İzolasyon: Bazı şiddet mağdurları sosyal izolasyondan mustarıptır. Şiddet mağdurları *utanma, korku, güvensizlik, sosyal dışlanma korkusu* ve benzeri nedenlerle kendilerini destek sistemlerinden soyutlayabilirler. Bu sosyal izolasyon nedeniyle birey ailesiyle, arkadaşlarıyla, toplumla, sosyal ağlarla ve katılmayı sevdiği her şeyle bağlantısını kaybeder. Bazı mağdurlar sosyal izolasyonda istismara karşı daha savunmasız hale gelebilir. Bu daha sonra depresyona, kaygıya ve diğer psikolojik sorunlara yol açar (İlgaz 2023: 8).

Özsaygı Yitimi: Şiddet mağdurları, şiddet deneyimlerinden dolayı özgüven eksikliği de yaşamaktadır. Şiddet aynı zamanda mağdurların kendileri hakkında olumsuz inançlara da yol açar ve bu da özgüvenlerini büyük ölçüde etkiler. Ayrıca kendilerini toplumda yetersiz ve istenmeyen hissederler (İlgaz 2023: 8).

Süreçten Korku ve Güvensizlik: Şiddet mağdurları kendilerini sürekli korku ve tehdit altında hissedebilirler. Kişi aynı zamanda sürekli bir gerginlik halinde olduğunu da hisseder (İlgaz 2023: 8). Birey üzerindeki bu çoklu etkilerle, boşanmaların yaşanması, ailenin parçalanması, sorunlu çocukların yetiştirilmesi gibi ailenin ve çocukların geleceğinin yok olmasına yol açan sonuçlar doğurduğunu görmekteyiz.

Bireyler fizyolojik veya ruhsal açıdan sağlıklı olmamaktadır. Saha araştırmaları sonucunda net olarak ortaya çıkan en tehlikeli şeylerden biri, birçok insanın maruz kaldığı şiddetin, *bilinç ve hafıza kaybı* gibi ciddi sonuçlara yol açması olgusudur. Unutmadıkları ve içinden çıkamadıkları ciddi psikolojik travmaların sonucu bazılarının ölümüne yol açmaktadır.

Sosyal Sonuçlar

Erken evlilik, erken annelik, anne ve çocuğun kaybı, istenmeyen şeyler yapmaya zorlanma, okul ve işten devamsızlık ve dolayısıyla onları kaybetme, şiddet sonucu ekonomik zarar ve yoksulluk, aile ilişkilerinin bozulması gibi çocukların fiziksel, duygusal ve sosyal ihtiyaçlarına yöneliktir (KDV 2018, s.15). Sağlık sistemi bu tür vakalar için fiziksel yaralanmaları tedavi etmek ve psikolojik destek açısından sağlık bakım kaynaklarını kullanır (İlgaz 2023: 8).

Bu şiddet aynı zamanda iş verimliliği kaybı, tedavi masrafları, iş arkadaşları arasında yaşanan psikolojik hayal kırıklığı ve hukuki prosedürlere neden olduğu gibi ekonomik etkilere de neden olabilir. Şiddet olaylarının sıklaşmasıyla birlikte toplumlar arası korkular ve güven eksikliği artıyor. Bu, bireyler arasındaki güvenin ortadan kalkması nedeniyle halka açık yerlerden kaçınmaya ve sosyal ilişkilerin bozulmasına yol. Şiddet, gençlerin kişiliğinin şekillenmesinde olumsuz rol oynadığı gibi, şiddet çocukların ve gençlerin gelişimini de olumsuz etkilemektedir (İlgaz 2023: 9).

Kültürel ve Değer Sonuçlar

Şiddet, bireylerin toplumsal değerlerini şekillendirebilmektedir. Toplumlarda şiddetin kabul edilmesi gelecek nesiller üzerinde olumsuz etki yaratabilir ve onlar için normal hale gelebilir (İlgaz 2023: 9). Şiddetin toplum üzerindeki etkisi, eğer bu şiddet devam ederse ve buna göz yumma süreçleri devam ederse, şiddet yöntemlerine alışmış bir nesil, insan hayatını tehdit eden, bireyler arasında düşmanlık ve nefretin yayılması, gaspın olduğu bir nesil yaratacaktır. Haklara saygısızlık ve başkalarının duygularına kayıtsızlık, sonuçta tüm toplumun yozlaşmasına yol açmaktadır.

5. Isparta İline Göçle Gelen Kadınlar Üzerinde Bir Alan Araştırması

Bu çalışma özellikle savaş ülkelerinden gelen göçmen kadınlar arasında bu olgunun görülmesini azaltmak için izlenmesi gereken yöntemleri ortaya koyabilmek amacıyla yürütülmüştür. Esasen “nitel yöntemde araştırma sürecinin en önemli adımı, araştırmanın hangi sorulara cevap aradığı ve bu cevabın niteliğinin ortaya konmasıdır. Araştırmacılar kendilerini çevreleyen dünyanın gündemindeki sorunlarla ilgilenirken ne, nerede, kim, nasıl ve niçin tipindeki sorulardan birine veya birkaçına cevap ararlar” (Kümbetoğlu, 2008, s. 33). Buradan hareketle, bu çalışmanın amaçlarına ulaşmak için aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır:

- Kadına yönelik şiddette toplumsallaşmanın niteliği rol oynar mı?
- Kadına yönelik şiddette gelenek ve göreneklerin etkisi var mı?
- Kadın-erkek ayrımı kadına yönelik şiddete yol açar mı?
- Bir kadının işe gitmesi ona şiddet uygulanmasına neden olur mu?
- Yoksulluk kadına yönelik şiddeti doğurur mu?
- Düşük eğitim düzeyi kadına yönelik şiddete yol açar mı?
- Yüksek işsizlik kadına yönelik şiddet oranlarının artmasına neden olur mu?
- Anne-babanın eğitim düzeyinin düşük olması kadına yönelik şiddete yol açar mı?
- Kadının toplumdaki düşük statüsü ona karşı şiddete yol açar mı?
- Göç olgusu kadına yönelik şiddet olgusunu ağırlaştırır mı?

5.1.Yöntem

Nitel araştırma yöntemlerinden en sık kullanılan gözlem ve görüşme teknikleri, sosyal olguların bu özelliğini yakalamaya ve anlamaya yöneliktir. Yazılı, sesli ve görsel doküman analizi nitel araştırmalarda, gerek kendi başına gerekse görüşme ve gözlemle elde edilen verilere destek amacıyla kullanılan bir veri toplama yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 47-48). Bu bağlamda, araştırmamızda nitel bir yöntemle görüşmeler ve doküman analizlerine başvurulmuştur.

Araştırmamızda amaçlı (yargısal) örnekleme kullanılmıştır. Yargısal örneklemede örnekleme oluşturan birimler araştırmacının, araştırma problemine cevap bulacağına inandığı kişilerden oluşmaktadır. Bu örneklemenin temeli, araştırmanın amaçları doğrultusunda evrenin temsili bir örneği yerine, amaçlı olarak bir ya da birkaç alt kesimini örnek olarak almaktır (Kabakçı Yurdakul, 2013, s. 80). Buradan hareketle araştırmanın örnekleme şiddete maruz kalan ve bu sayede savaşların yaşandığı bazı ülkelerden kaçabilen 10 göçmen kadından oluşmaktadır.

Örneklemin nitelikleri arasında savaş koşullarından çıkan kadınlar, cezaevlerinde şiddete maruz kalan kadınlar, göç edebilen kadınlar ve ayrıca toplum ve aile bireyleri tarafından şiddete maruz kalmak da vardır. Örneklemin sosyo-ekonomik özellikleri *evli*

veya bekâr, eğitilmiş veya okuma yazma bilmeyen, zengin veya yoksul, genç ya da yaşlı, çalışan kadın veya ev hanımı özellikle de şiddete maruz kalan göçmen özelliklerinden oluşmaktadır.

Saha çalışması Türkiye'nin Isparta ilinde, aile üyelerinden birinin şiddetiyle sorun yaşayan istismara uğramış göçmen kadınlar üzerinde gerçekleştirilmiştir. Uygun araştırma örnekleminin bulunduğu il olması, istismara uğrayan göçmen kadınların önemli bir kısmının bulunması ve farklı düzeylerde (sosyal, ekonomik) olması nedeniyle, çalışmanın araştırma topluluğu olarak kültürel çalışmanın değişkenlerine ve örneklem türüne göre amaçlı örneklem olması açısından Isparta kenti seçilmiştir.

Nitel araştırmaların veri toplama sürecinde yaygın olarak başvuru alan veri toplama yöntemlerinden biri de görüşmedir. Görüşme ile bilimsel araştırmalarda araştırma sorularına yönelik derinlemesine bilgi edinilmesi amaçlanmaktadır. Görüşme yöntemi, gözlem yönteminde olduğu gibi bir nitel araştırmada tek başına kullanılabileceği gibi farklı veri toplama yöntemleriyle birlikte de kullanılabilir. (Bayrak Karslı, 2020, s. 162).

Bu çalışma, amaç ve soruları itibarıyla, amacı çalışmanın konusu hakkında yeterli ve doğru bilgi elde etmek olan betimsel analitik araştırmalar arasında nitel çalışma alanına dâhildir. Araştırma konusu için gerekli bilgi ve verileri toplamak amacıyla araştırmada kullanılan araçlar ise; araştırmada bilgi ve veri toplamada en önemli araçlarından biri olan “*derinlemesine görüşme*” yöntemidir. Ayrıca bir olgunun bilimsel olarak gözlemlenmesi ve dikkatli bir şekilde gözlemlenmesi anlamına gelen “*gözlem*” aracı kullanılmış olup, gözlem araştırma sürecine baştan sona eşlik etmektedir.

Tablo 1: Katılımcıların Sosyal, Ekonomik ve Demografik Özellikleri

Katılımcılar	Yaş	Medeni	Çocuk	Eğitim	Ekonomik	Meslek
Katılımcı 1	30	Evli	4 Çocuk	Üniversite	İyi	Okul Öğretmeni
Katılımcı 2	37	Evli	2 Çocuk	İlkokul	İyi	Ev Hanımı
Katılımcı 3	80	Dul	9 Çocuk	Okur-Yazar Değil	İyi	Satışta Çalışıyor
Katılımcı 4	33	Evli	3 Çocuk	İlkokul	Ortalama	Ev Hanımı
Katılımcı 5	28	Evli	3 Çocuk	Ortaokul	Kötü	Ev Hanımı
Katılımcı 6	36	Evli	4 Çocuk	Ortaokul	Kötü	Ev Hanımı
Katılımcı 7	44	Evli	6 Çocuk	İlkokul	İyi	Arazide Çalışıyor
Katılımcı 8	29	Evli	4 Çocuk	İlkokul	Ortalama	Ev Hanımı
Katılımcı 9	44	Evli	7 Çocuk	Lise	İyi	Ev Hanımı
Katılımcı 10	60	Dul	5 Çocuk	Okur-Yazar Değil	Ortalama	Ev Hanımı

5.2.Bulgular ve Değerlendirmeler

Katılımcı-1, yaşamında karşılaştığı şiddetin dönem dönem farklılık gösterdiğini ifade ederek, çocukluk dönemi ve ailesindeki hayatı için şöyle diyor:

“Çocukluğum neredeyse normal geçti. Ama annem ve babamdan gelen kardeşlerimle aramdaki ayırmadan dolayı bir dereceye kadar acı çektim, kardeşlerimin beni kardeş olarak sevmediklerini hissetmeye başladım ve bu da benim psikolojik olarak hastalanmama neden oldu. Doktorlara ve onlara beni sevmediklerini hissettiğimi, bu konuda utandığımı söylemedim.”

“Biraz fanatik bir ülke olan Suudi Arabistan’da yaşadığım için ‘toplumdan’ gördüğüm şiddete gelince, okula tek başıma gittiğimde bazı gençlerin tacizine maruz kalmamdan dolayı çok korkuyordum. Yalnız yürürken bana dokunmaları, onlar beni bırakana kadar çığlık atıp ağlamam, bu beni her konuda kendime güvenmekten alıkoyuyor.”

“Evlendiğimde eşim çalışmaya başlayınca eşimin annesi bana çok kötü davrandı. Uyurken odamın kapısını ayağıyla tekmeleyerek bana zorbalık yapar, uyumamı engellerdi. Sevdiğim her şeye, ... karışmaya başladı. ... beni ilgilendiren herhangi bir şeye itiraz ettiğimde kocama beni anlatıyordu. Tek bildiğim kocamın odama girip beni dövme ve sürüklemeye başlaması. Bana vurduğunu görebilsin diye beni saçımdan tuttu.”

“Daha sonra öğretmen ... olduğum için beni kız kardeşleri kıskanıyordu. Kişiliğim bozuldu, karar verme gücüm kalmadı ve artık kendim için hiçbir özgürlüğüm kalmadı. Şimdi evde tek başımayım ama artık yıkıcı bir kişiliğe sahip olduğum için karar vermekten korkuyorum ve kendime hiç güvenmiyorum.”

“Göçmen bir kadın olarak maruz kaldığım şiddete gelince, göç yolunda korkuya, kurşunlara, tutuklamalarla maruz kaldık. ... Türkiye'ye ulaşmayı başardık. Burada eşim çalışmaya başlayıncaya kadar ekonomik, sosyal, sağlık ve ailevi her açıdan kötüleşen sorunlarla karşı karşıyaydık.”

Değerlendirme

Katılımcı-1'in anlatımında sosyal, ekonomik, çevresel ve kültürel faktörlerin kadına yönelik şiddette büyük rol oynadığı görülüyor. Cinsiyetler arası eşitsizlik kaynağı olarak ataerkil süreçlerin rolü bu örnekte netleşiyor. Ayrımcılık, psikolojik sorunlara kaynak olmakta, bu da sorunların psikolojik hastalıklara dönüşmesine yol açmaktadır. Kadına yönelik şiddette “örf ve adetlerin” de rol oynadığını görüyoruz. Bu katılımcının anlatısında erkek kadından daha iyi konumdadır. Bu durum bedenleri ve kendilerine yüklenen roller nedeniyle kadınları ikinci sıraya yerleştirmektedir. Bu olguda karşılaşılan tacize gelince, bu olgu ekolojik sistem teorisinin (Bronfenbrenner 1979) kadına yönelik şiddet süreci ile açıklanabilmektedir.

Katılımcı-1'in eşinden gördüğü şiddet üzerinden, kadına yönelik şiddet sürecinde hem çevre, hem ekonomik faktör ilk elden anlatılıyor. Yakınlarının ve toplumun eleştirileriyle karşılaşmamak için onunla birlikte yaşayan bu şiddet, mağdurun fiziksel ve psikolojik şiddet biçimlerine maruz kalmasına ve dolayısıyla özgüven kaybına neden olmaktadır. Ülkesini terk etmesine ve göç etmesine neden olan siyasi faktöre maruz kalmasının da şiddetin etkilerini artırdığını görüyoruz. Bu durum kadının korkuya, açlığa maruz kalması, sağlık merkezleri ve sosyal ilişkiler gibi kişisel ihtiyaçların eksikliği nedeniyle hayat sorunlarıyla yüzleşmesine neden olmaktadır. Aşırı yoksulluk işe gitmek nedeniyle amcalardan ve toplumdan eleştirilerle karşılaşmak, kadınların işe gitmesini engelleyen örf ve adetler nedeniyle bunun psikolojik gerginliğe, depresyona ve sürekli bir mutsuzluk hissine yol açtığı görülüyor.

Katılımcı-2, maruz kaldığı şiddet sürecinde ekonomik, sosyal ve kültürel faktörlerin büyük rol oynadığını, bu durumun da her geçen gün karşılaştığı şiddetin artmasına neden olduğunu ifade etmektedir.

“Aşk için evlendiğim eşimle tanıştım, ilk başta davranışları iyiydi ama evliliğimizden iki ay sonra aşırı kıskançlık yüzünden beni dövmeye başladı ve kadınlarla ilişki kurmamı engelliyordu. ... Ailem hakkında en çirkin sözleri söylüyor. Meşru bir mazeret bulduğum anda yani regl dönemim geldiğinde bana kötü davranmaya başlıyor, beni sürekli (ikinci defa) evlenmekle tehdit ediyor, bana ve aileme küfrediyor, her zaman cinsel ilişkiye hazır olmam gerektiğine inanıyordu. Ben hastaydım.

Beni her zaman çirkin hissettiriyor ve bana zorbalık yapıyor, kendisinin ... benden daha iyi olduğunu ve benim sadece ona itaat etmek ve hizmet etmek için yaratıldığımı düşünüyordu. Bu beni kırık bir ruh ve duygusuz bir insan yaptı. ... Şimdi bir göçmen olarak onun psikolojik baskıları ve buradaki ırkçılık nedeniyle bazen intihar etme

isteği duyuyorum ama kâfir olarak öleceğimden ve bu işten vazgeçeceğimden korkuyorum.”

Değerlendirme

Katılımcı-2'nin kişiliğini, psikolojisini, kadınlığını derinden etkileyen şiddet, kök ailesinden uzak kalınca daha da artmıştır. ... Kadının da belirttiği gibi, yaşadığı toplumun, kadınların çalışmasına engel olan gelenek ve görenekler olması nedeniyle, toplum tarafından kendisine yöneltilen eleştiriler nedeniyle çocukluğu boyunca sözlü ve psikolojik şiddete maruz kalmıştır. ... Bu kadının ... kendisi için herhangi bir karar alma hakkı bile yoktur. ... Kadın cinsel ve sözlü şiddete maruz kalmış ve bu durum onu öfkeli bir insan haline getirmiştir. Kötü koşullar ağırlaşınca kendine yabancılaşmış, intihar etmeyi düşünmüştür. ... Bu katılımcının eşinin, talepleri karşılanmadığında otoritesinin tehlikeye girdiğini hissettiği ve karakterini, gücünü kanıtlamak için şiddete başvurduğu görülür.

Katılımcı-3, kadına uygulanan şiddette ekonomik ve sosyal faktörlerin büyük rol oynadığını ifade etmektedir.

“Çok fanatik bir ailede yaşıyordum ve ağabeylerimden dayak yiyordum. Bir gün küçük kardeşlerimden biri hastalandı ve bu hastalığın tedavisi için paraya ihtiyaç vardı. Bu yüzden on altı yaşındayken o adamla kendi isteğim dışında evlendim. Kocamı hiç sevmedim, ona karşı hiçbir şey hissetmedim, yedi çocuğu oldu, kocam çok zayıf karakterli bir insandı, ailenin ve masrafların sorumluluğunu üstlendim. Kocam öldükten sonra çocuklarım bana kötü davrandı ve çocuklarımın eşleri beni istemedi. Bu muamele nedeniyle psikolojik olarak çöktüm ve başkalarına bağımlı olduğumu hissediyorum. Kardeşim bu yaştan sonra benden af ediliyor ama hayatımı mahvettiği için onu affetmeyeceğim. İstemediğim bir insanla evlendim”.

Değerlendirme:

Bu katılımcının anlatımı incelendiğinde, şiddetin ortaya çıkışında ekonomik ve sosyal faktörlerin büyük rol oynadığını görülür. Kendisini döven erkek kardeşi üzerinden fiziksel şiddete maruz kalmış ve bu nedenle genç yaşta ve her şeyden mahrum bırakılarak evlenmeye zorlanmıştır. ... kendisine karşı silah kullanılarak zorlayıcı şiddet uygulanmış, bu da onu zorlayan psikolojik etkilere ve kendisine karşı sevgi hissetmemesine neden olmuştur. Çocuklarının ona uyguladığı şiddet, onu kabul etmemeleri anlamına gelmektedir. Bu kadın, eşinden sonra çocuklarından da duygusal şiddete maruz kalmıştır.

Katılımcı-4, çocukluğunda ağabeyi tarafından şiddete maruz kaldığını, kendisini en önemsiz sebeplerden dolayı dövdüğünü ve hizmetçi gibi her istediğini yapmasını istediğini söylemektedir.

“Onun dayaklarından çok korkuyordum ve bana kötü sözler söylüyordu. Daha sonra aşık olduğum kişiyle evlendim. Bir süre sonra kocamla aramız açıldı. Kocamla aramda diyalog yoktu, bana en önemsiz nedenlerden dolayı vuruyordu ve çok gergindi. Sorunlarımızın çoğu evde oturduğunda ve yapacak işi olmadığına ortaya çıktı. Cebinde para kalmayınca en önemsiz şeylerden beni dövüyordu. Göç ederken yolda askerlerin ... kurşun sıkması nedeniyle aşırı korku yaşadım. Bu olay bende büyük bir korku yarattı ve artık bir göçmen olarak evime birisinin girip beni öldürmesinden korkar hale geldim. ...evden dışarı çıkmayı bile sevmiyorum. Ayrıca pencereden baktığımda birinin beni görüp bana kötü bir söz söylemesinden korkuyorum. Sonuç olarak bunlar beni evlilik içi şiddet açısından, durumu daha da kötüleştiren ekonomik açıdan ve son aşamada artmaya başlayan ırkçılık açısından

beni her zaman gerginliğe sokuyor. Bir kadın olarak artık kendimi insan gibi hissetmiyorum, sadece huzur arıyorum”.

Değerlendirme

Bu anlatımda, kadına yönelik şiddetin artmasına neden olan sosyal, kültürel, psikolojik ve ekonomik faktörler olduğunu görüyoruz. Bu kadın aile içinde iki tür şiddete maruz kalıyor: sözlü ve fiziksel şiddet. Bu bize, kendisinin özel ve güçlü olduğunu hisseden ve onu kendisine hizmetçi gibi davranarak onun üzerinde güç ve kontrol sahibi olan erkek kardeşi aracılığıyla uygulanan sosyal ve kültürel kontrolü ve ataerkil sistemi anlatır. İtaat etmediğinde onu dövmeye başlayan erkek kardeşin tutumu onda şiddet korkusu, depresyon ve psikolojik yorgunluk yaratmış etkileri çoğu zaman gelecek günlere yayılmış, kendine ve etrafındakilere güvenemeyen kırık bir ruh yaratmıştır.

Kötü ekonomik durum ve işsizlik, kadınlara yönelik şiddetin artmasında da önemli bir rol oynamaktadır. ... Ekonomik koşullar kötü olduğunda kadın fiziksel şiddete maruz kaldıktan sonra öldürülme korkusu hissetmeye başlamıştır. Bu da ona hiçbir güvenliğin olmadığını hissettirmiş, yabancılardan bile kaynaklanabilecek dövülmeye ve öldürülmeye karşı savunmasız kalmasına neden olmuştur. Psikolojik gerilimler ve geleceğe güven eksikliği üretmiştir. Şiddete maruz kalan kadın şiddetin nedenlerini kendinde arayarak kendinden şüphe etmeye başlamıştır.

Katılımcı-5, en ağır şiddet türünün, kendisi ailesinin evindeyken ağabeyi tarafından uygulandığını anlatıyor.

“Ağabeyim benden büyük olduğu ve benden sorumlu olduğunu düşündüğü için beni dövüyordu. Birine âşıktım ve benim konuştuğumu görünce onunla ilişki kurmama izin vermiyordu. Bir keresinde ...beni dövdü ve o günden bu yana istemsiz idrara çıkma vakası yaşıyordum. Sonra beni biriyle evlendirdi. İlk başta kabul ettim ve hayatımız iyiydi ama ailesiyle aynı evde yaşamaya başlayınca kadınlar onu bana karşı kıskırtmaya başladı. O değişti ve bana kötü davranmaya başladı. Sokaklarda maruz kaldığımız korku ve terör ve açlıktan sonra buraya geldik, ...durumumuz daha da kötüleşti ve yaşamak için borç almaya başladık. Eşimin psikolojik durumu bozuldu, bizimle hiç konuşmamaya başladı. Odasında bizden izole oldu, konuşmuyordu, biz de kendisinden hiçbir şey isteyemiyorduk, bu da psikolojik çöküntü yaşamamıza ve moralimizin bozulmasına neden oldu. Yoksulluk, yoksunluk ve borçları ödeyememek yüzünden artık hastayım ve kanamam hiç durmuyor, diğer insanlar gibi yemek yiyemiyorum, midem sürekli hasta. Yoksulluk beni, eşimi ve tüm ailemi etkiledi”.

Değerlendirme:

Katılımcı-5'in anlatısında *bu kadının karşılaştığı şiddette ekonomik, sosyal ve politik faktörlerin* önemli bir rol oynadığını açıkça görüyoruz Bu kadın, gençliğinde fiziksel şiddete, evlendikten sonra da ağabeyi tarafından dövüldüğü için psikolojik, duygusal ve ekonomik şiddete maruz kalmıştır. Yoksulluk ve kötü yaşam koşulları nedeniyle mide rahatsızlığına tutulmuştur. Kocasının yoksulluğu onların duygusal, psikolojik ve sağlık açısından kötüleşmesine neden oldu. Sonuçta göçle ilgili koşullar, kritik sağlık, ekonomik ve sosyal ihtiyaçların karşılanamaması nedeniyle ortaya çıkmakta, bu da yoksunluk ve sürekli ihtiyaç duygusu nedeniyle oluşan özgüven kaybıyla birlikte depresyon ve psikolojik gerginliğe yol açmıştır. Bu örnek üzerinden saldırganlığın doğuştan gelen bir içgüdü değil, bireyin çeşitli ihtiyaçları sonucunda tepki olarak ortaya çıkan bir eğilim olduğu (Dollard et al. 1939) tarafından geliştirilen *hayal kırıklığı teorisi* ile açıklanmaktadır.

Katılımcı-6'nın anlatımında en ağır şiddet türleri evlendiğinde karşılaştığı görülüyor.

"Âşık olduğum kişiyle evlendim. Sonra, üç ailenin bulunduğu aile evinde yaşamaya başladık. Kocamın küçük erkek kardeşleri, onların aileleri, annesi ve babası. Burada evde hayvan gibi çalışmaya başladım. Hatta annesi ve kardeşleri bile bana sözlü tacizde bulunur, bana zorbalık yapardı. Eşim bana asla zarar vermezdi. Onlar için çalışabildiğimi ve kardeşlerinin eşlerinin çalışmadığını söyledi. Bu durum bende fiziksel ve psikolojik yorgunluk yarattı, işler daha da kötüleşti ve eşimin benimle ilgilenmemesi en önemlisi kimsenin ailesine kızmamasıydı".

"Beni hiç umursamadı ve beni o kadar savunmadı ki, ikiz oğlumdan biri hastalanınca onun doktora götürülmesi için ağlamaya başladım ve oğlumun ateşi 40 dereceye ulaşana kadar bunu kabul etmedi. Çok yüksek ateşi vardı ve sakat kaldı ve ben onu bu çocuktan sorumlu tutuyorum. Şu ana kadar onu ihmal etti. Onun asıl sorunu çapkın olması. ... beni ihmal ederek, ... benimle aynı odada oturmuyor, sevgilileriyle konuşuyor. İşsiz ve çalışmayı sevmiyor. Durumu kötü, üstelik bana kötü davranıyor. Çalışmama izin vermiyor ve çalışmıyor. ... Kendisinin benden daha iyi olduğunu ve benim bir hiç olduğumu söylüyordu. Ben ona on yıl boyunca sabrettim".

Değerlendirme:

Bu vaka incelendiğinde kadına yönelik şiddetin artmasında sosyal, ekonomik, psikolojik faktörlerin büyük rol oynadığı açıkça görülür. Bu vakanın maruz kaldığı en önemli şiddet biçimi, çok sayıda insanın yaşadığı evde sürekli çalışması ve onlara verilen hizmetlerden kendisinin sorumlu olması nedeniyle günlük yorgunluk ve bitkinliğe neden olan fiziksel şiddettir. Eşinin kendisine ve çocuklarına önem vermemesi, birlikte yaşadığı ailesini memnun etmek için sürekli ihmal etmesi, bunun da ekonomik ve sosyal faktörden kaynaklanması nedeniyle psikolojik ve duygusal şiddete de büyük ölçüde maruz kalmıştır.

Katılımcı-7'nin anlatısında gençliğinde maruz kaldığı şiddetin anneden; evlendiğinde ise eşinden kaynaklandığı görülüyor.

"Annem beni dışarı çıkma, öğrenme ve herhangi biriyle konuşma hakkından mahrum bırakıyor ve bana yönelik fiziksel şiddet uyguluyor, herkesin beni kandırabileceği için benim yani kızının evde hapis kalması gerektiğine inanıyor ve evden dışarıda dolaşmanın çok utanç verici olduğunu düşünüyordu".

"Evlendikten sonra şiddetten şiddete geçtim, annem beni kendisi gibi bana her şeyi yasak eden bir erkekle evlendirdi. Kadının görevinin erkeğe hizmet etmek olduğunu ve çocukları büyütmeye konusunda söz hakkının olmadığını söylüyor. Kocam, bana sürekli kötü dille hakaret ediyor, beni hiç umursamıyor, bana her gün misafir getiriyor ve her zaman onlara yemek yapmamı istiyor. Bu duruma şikâyet etme hakkım yok ve hasta olma hakkım yok. Hiçbir işe yaramadığım için bana hakaret etmeye ve azarlamaya başladılar. ... Ben de ev dışına çıkıp çalışıyorum, ev masraflarına yardım ediyorum, buna rağmen o bu yorgunluğun kıymetini bilmiyor. Ona göre her zaman hizmete hazır olmalıyım".

Değerlendirme:

Kadına yönelik şiddetin oluşmasında sosyal, kültürel ve psikolojik faktörün büyük rol oynadığını burada görüyoruz. Bu kadın, başlangıçta kendisini her şeyden mahrum bırakan annesinin tahakkümüyle sözlü, fiziksel ve psikolojik şiddete maruz kalıyordu. Utanç ve yasak bahanesiyle hakları kısıtlanıyor. Psikolojik yorgunluğunda ve aile içi şiddete maruz kalmasında geleneklerin ve dinin büyük rol oynadığını görüyoruz. Sonuç olarak, kadının hareketlerinde ve rahatlığında özgür olmadığına, hastalanma

özgürlüğüne bile sahip olmadığına inanan kocasından da şiddet görmüştür. ... ekonomik özgürlüğü olduğu için değil, yani parayı istediği gibi kullanacağı için değil, evi geçindirmek için, ev masraflarına yardımcı olmak için işe gitmesine de izin veriyor. Ataerkillik ve kadınları kamusal hayattan uzak tutan, erkek kontrolü altındaki genel ataerkillik söz konusu olmaktadır.

Katılımcı-8, kök ailesinde gördüğü saygınlığın kendi ailesinde sürmediği ve şiddetin ev içi halinin yaşandığı bir anlatı sunmaktadır.

“Ailemden ben hiç şiddet yaşamadım. On dört yaşımdayken evlendim, ama evliliğin anlamını bilmiyordum. Eşimin bilmediğim yönleri ortaya çıktı. Her şey utanç verici. Eşim her şeyi bana yasakladı. Ailemle görüşmeyi bile yasakladığını belirtmek isterim”.

“Bütün bunları kıskançlık bahanesiyle yaptığını ve bir kadının karar vermesine asla izin verilmediğini, onun dinlemesi, sessiz kalması ve asla tartışmaması gerektiğini, o güçlü ve otoriterken benim zayıf olmam gerektiğini söyledi. Ölene kadar kendisiyle evli kalmam gerektiğini söyledi. Bunun üzerine eve bir kadın daha getirdi ve kalbimi kırdı. Şimdi o kadınla aynı evde yaşıyoruz. Dahası, ne zaman bana kızsın, beni terk ediyor, sözümü kesiyor, ne zaman onu memnun etmeye çalışsam benimle dalga geçiyor ve benden daha da uzaklaşıyor. Göçle birlikte sorunların sosyal ve ekonomik açıdan arttığını hissediyorum. Evdeki sorunlara ve gerginliğe rağmen bana sanki insan değilmişim gibi hissettiren bir tür kötü ekonomik ve sosyal koşullar var”.

Değerlendirme:

Bu kadın, genç yaşta evlendirilmesiyle şiddetin başlangıcıyla karşı karşıya kalmış, evliliğin anlamını bilmemiş, yaşayamamıştır. Karşılaşacağı sorumlulukları üstlenecektir. Daha sonra olumsuz görüş ve düşüncelerine dini, gelenek ve görenekleri bahane ederek herhangi bir şey yapmasını, hatta ailesini görmesini engelleyen baskıcı adam tarafından haklarından mahrum bırakılmasıyla karşı karşıya kaldı. Bu adam büyüdüğü ortamdan dolayı kendini sevmeyi ve kadını otoritesi altına almayı öğrenmiş. Kocasını başka bir kadınla evlenmekle kadını tehdit ederek psikolojik şiddete neden olmuştur. ... Buradaki kadın psikolojik ve duygusal şiddete maruz kalmış ve bu şiddet nedeniyle ... psikolojik çöküş olmuş, zaman zaman takıntı, boğulma, bayılma gibi durumlara maruz kalmış, bu nedenle birbiriyle iç içe geçmiş duygular yaşamaya başlamıştır. ... Şiddetin artmasında ve gelişmesinde ekonominin de rolü var. Walby'nin (2020) bahsettiği erkek iktidar sistemi ve ataerkil sistem kavramlaştırmasının açıkladığı şey budur.

Katılımcı-9, Katılımcı-8'e benzer biçimde kendi kök ailesinden hiç şiddet görmediğini, rahat ve mutlu yaşadığını, evlendiğinde yeni ailesinin etkisiyle sorunlar ve talihsizlikler yaşadığını ifade etmektedir.

“Ailenin tamamı bana kocam gibi karışıyordu. Ben en büyük gelin olduğum için tüm aile bireylerine hizmet ediyordum ve hepsi bana zorbalık yapıyordu. Kayınpederim, kayın biraderim bana müdahale ediyordu. Kayınbiraderim bazen bana da vurmaya çalışıyor. Bir gün bana vurmak için demir bir aletle saldırdı. Kocam benim de susmamı ve her şeye katlanmamı istiyordu”.

“Bana karşı davranışı, ailesinin önünde sürekli bana hakaret etmeye çalışması ve son derece ihmal olması bana ve çocuklarıma sinirlendiğinde terk etme ve ihmal etme tavrına girmesi sorunların temel nedeniydi. Ailesinin hayatımızın her konusuna müdahalesi vardı. Yaklaşık 10 yıl aynı evde yaşadık, taşındıktan sonra da ... kendileri için harcama yapmasını istediler. Beni ve çocuklarımı hep ihmal ediyor, sadece ailesinin ihtiyaçları ile ilgileniyor ve yeni göç koşullarıyla birlikte işler daha da kötüye

gidiyor. Hiçbir şeye dayanamayan sinirli bir insana dönüşüyorum ve koşulların iyileşmesi konusunda her zaman karamsar hissediyorum.”

Değerlendirme:

Bu anlatıda kadına yönelik şiddetin oluşmasında ekonomik, sosyal ve psikolojik faktörlerin rol oynadığını görüyoruz. Kadın, ekonomik durumunun kötü olması nedeniyle çeşitli fiziksel, psikolojik ve duygusal şiddete maruz kalıyordu. Yaşayabileceği bağımsız bir evi olmadığı için tüm aile bireyleri zorbalığa, fiziksel yorgunluğa ve aralıksız çalışmaya maruz bırakılıyordu. Sonuç olarak kocanın kişiliği zayıftır ve bu durum, birlikte yaşadığı ailenin kendisine dayattığı örf ve adetler nedeniyle, ailesinden gelen psikolojik baskılar nedeniyle ailesini ihmal etmesine neden olur. Ayrıca bu kadının eşinin erkek kardeşlerinden gördüğü şiddet ve maruz kaldığı baskılar nedeniyle sinirlenmesine, psikolojik gerginliklere neden olmaktadır. Bu kadının aile evini terk edip yalnız yaşamaya başlamasıyla birlikte, göç ve yeni barınmayla ilgili yeni koşullar ve yaşamsal ihtiyaçların kolaylıkla karşılanmasının zorluğu nedeniyle baskılar artmaya başlamıştır.

Katılımcı-10, evlendiğinde şiddet görmeye başlamıştır, zira eşinin maddi durumu kötüdür ve bu durumun getirdiği kök aile ile birlikte yaşama süreci problemler üretmiştir.

“... Bu durum eşimin çalışmak için seyahat etmesine ve beni ailesine bırakmasına neden oldu. Burada onun annesi ve ağabeyinin karısı oldum. Bana kötü davrandılar, benden yiyecek sakladılar ve beni küçük odaya koydular. Çocuklarıma yemek getirirlerken bana bir kişiye yetmeyecek kadar küçük bir avuç verdiler ve yanlarına gidip ‘Bu bana verdiğin nedir’ dediğimde beni dövüp evden kovdular. Ben de gidip aileme sığındım. Eşimin kardeşleri de en önemsiz sebeplerden dolayı hayatıma müdahale edip beni dövdüler. Onlara ihtiyacım olmasın diye beni gece gündüz çalıştırdılar”.

“Kocam döndüğünde ve durumumuz iyi olduğunda annesini evimize geldi ve benimle oturdu, o hastalandı ve ben ona bakmaya başladım. Eşimin annesi kocamı zor durumda bırakıyordu ve onun yüzünden beni azarlıyordu. Daha sonra eşim hastalandı ve her ay böbreklerinden su aldirmaya başladı. Tedavi masraflarını ödediğimiz için aylık giderimiz ikiye katlandı. Bu durum kalbime büyük bir acı ve unutulmaz bir eziyet yaşattı. Sonrasında eşim hastalıktan ve oğlum kazadan öldü. Ben de masraflarımı karşılamak için çalışmaya başladım. Bu durumda ben aşırı yorgun ve bitkin düştüm. Aynı zamanda çocuklarıma anne ve baba oldum. Eşimin ölümüne rağmen kayınbiraderim beni rahat bırakmıyor, kızlarımla yaptığım her şeye karşıyor ve konuşuyordu”.

Değerlendirme:

Bu çalışma sayesinde kadına yönelik şiddetin her geçen gün artmasında ekonomik faktörün büyük rol oynadığını görüyoruz. İlk başlarda yoksulluğu nedeniyle psikolojik ve fiziksel şiddete maruz kalmış, maddi ihtiyacı nedeniyle sürekli aşağılanmaya maruz kalmıştır. Kocasının geçimini sağlamak için seyahat etmesi nedeniyle onu dövenler ve hakaret edenler de vardı. Daha sonra kocasının erkek kardeşinin ve annesinin şiddetine maruz kaldı ve tüm bunlar ruhunda iz bırakan psikolojik yorgunluğa neden oldu. Artık yaşlandı ve yaşadığı bu acıyı unutmuyor. Kocasının ailesinin elinde kalmış ve tabii ki göç ettikten sonra ekonomik durumu kötüleşmiş, bu da evin gerekli ihtiyaçlarını tek başına karşılamaya zorlamıştır.

Genel Değerlendirmeler

Bu çalışma aracılığıyla, teorik ve metodolojik çerçevede *kadına*, özellikle de *göçmen kadınlara* yönelik şiddetin sıklıkla *aile üyeleri tarafından ve koca aracılığıyla* uygulandığı görüldü. Çalışmada sunulan vakalara göre bu çalışmadaki kadınların tamamının şiddete öncelikle eşi ve ailesi, ikinci sırada baba, anne ve erkek kardeşler, en son sırada ise toplum tarafından şiddete maruz kaldıklarını görüyoruz. Üçüncü sırada ise göçmen kadınlar şiddetin farklı biçimlerine maruz kalmıştır. Her kadının bir *analitik birim* olarak kabul edildiği, istismara uğramış 10 göçmen kadın vakasına uygulanan araştırma örneklemini çalışmanın örneklemi olarak seçtikten sonra, görüşme rehberi uygun koşullara göre geliştirildikten sonra onlarla görüşmeler gerçekleştirdi. Literatürdeki yer alan vakaların incelenmesi ve araştırma sonuçlarının elde edilmesinden sonra araştırma sonuçlarına ulaşıldı. Bu bağlamda araştırma problemlerinden üretilen sorular ve sahada yapılan görüşmelerden elde edilen sonuçlar karşılaştırıldı

1.Kadına yönelik şiddette toplumsallaşmanın niteliği rol oynuyor mu?

İncelediğimiz kadına yönelik şiddet vakalarının sonuçları, sosyalleşme kavramının bireyin doğumundan itibaren sosyal gelişimi ile yakından ilişkili olduğunu, baba, anne, kardeşler gibi aile üyeleriyle olan ilişkileriyle hatta evin dışındaki akranlarla bile bağlantılı olduğunu göstermiştir. Bu şiddet vakalarının incelenmesi yoluyla, çocuk genç yaşta yaşadığı toplumdan etkileşim yoluyla değerleri, gelenekleri ve davranışları öğrendikçe, kadına yönelik şiddet uygulamasında sosyalleşmenin büyük bir rolü olduğu bizim için netleşiyor. Bir çocuk bir babadan veya birinden şiddet, zorbalık ve hoşgörüsüzlükle dolu bir ortamda yaşadığında öğrendiği her şeyi aktarır ve ailesine uygular. Şiddet şiddeti doğurur. Bir çocuk babasının zalim ve otoriter olduğunu gördüğünde ruhunun genç yaşta acı çektiğini ve bu ortamda yaşamaya devam ettiğinde uyum sağlayıp şiddete alıştığını ve normalleştiğini görürüz. Gelecekte bunu ailesi üzerinde taklit etmesi ve uygulaması onun için kolaydır.

2.Kadına yönelik şiddette gelenek ve göreneklerin etkisi var mı?

Sonuçlar, gelenek ve göreneklerin kadına yönelik şiddet uygulamasında önemli bir role sahip olduğunu göstermiş, ayrıca kadına yönelik haklı görülen bir argüman olarak şiddetin artmasına katkıda bulunmuştur. Gelenekler kadına sessizlik ve bireysel hakları konusunda sessizlik getirmiş ve kadına fiziksel şiddeti disiplin ve ceza olarak zorlamıştır. Ayrıca anne-babalar adına örf ve gelenekler, kadının özgürlüğünden yoksun bırakılmasını dayatmaktadır. Ders çalışmasını istemek ve başka biçimlerde ev dışına çıkmasını engelleyerek onu kontrol altına almak, kendi görüşlerine ve alışkanlıklarına göre kusurlu bir şey yaparsa kardeşleri tarafından dövüleceği benimsetilmiştir. Kadınların fikirlerini ifade etmekten ve haklarını talep etmekten mahrum bırakılmasında, yani şiddete maruz kaldıklarında geleneklere göre sessiz kalmalarında örf ve adetlerin büyük rolü vardır ve şiddet uygulayan erkeğe karşı kadının her türlü şikâyetinde bulunup boşanmalarının utanç verici sayıldığı görülmüştür.

3.Kadın-erkek ayrımı kadına yönelik şiddete yol açar mı?

Araştırma sonuçları, kadına yönelik şiddet vakaları üzerinden, kadına yönelik şiddetin uygulanmasında kadın ve erkek arasındaki ayrımcılığın önemli bir rol oynadığını göstermiştir. Kadına genç yaştan farklı davranıldığında bu durum kadının yaşamını ve erkeğin kadınlarla ilişkilerindeki düşüncesini de olumsuz etkilemektedir. Anne ve babanın kız çocuğuna olumsuz bir bakışla ve erkeğe davrandığından farklı

davranması bir problem alanıdır. Öncelikle kız çocuğunda psikolojik gerilime neden olur ve ona her zaman kendi hakları konusunda susmayı, karşısındakinin haksızlığa katlanmayı; erkeğe ise her zaman en güçlü ve en iyi olmayı, otoritenin kendisine ait olduğunu, kadını aşağılamasının ise özgürlük olduğunu öğretir. Karşısındaki görüşlerine karşı çıkan kişiye karşı daima şiddet kullanır. Çoğu durumda gördüğümüz gibi, erken yaşta evlilik, eğitimden mahrum bırakma, kadının namusunu aileye bağlama, her şeyin hakkını erkeğe verme, ihanet bile olsa, dayak, nobranlık ve küfür etmenin caiz görülmesi, kadının haklarının elinden alınması gibi durumlar kadın ve erkek arasındaki her durumda yaşanmaktadır.

4. Bir kadının işe gitmesi ona şiddet uygulanmasına neden olur mu?

Günümüzde ekonomik koşulların kötüleşmesi nedeniyle çalışmaya giden kadınların çoğunun anlatısında, kadına yönelik şiddetle sonuçlanmasına tam anlamıyla neden olmadığı açıktır. Araştırmada erkeklerin kadınların çalışmasına büyük bir itirazları olmadığı, çünkü kadınların çalışmasının ailenin ekonomik düzeyini yükseltmesine yardımcı olduğu ve bu vakaların çoğunluğunun ekonomik düzeyin düşük olduğundan şikâyetçi olduğu belirtilmiştir. Araştırmalar, günümüzde kadınların çalışmasının binlerce nadir vakada kadına yönelik şiddete neden olmadığını gösteriyor. Çalışmamızda da erkeğin, karısının ekonomik olarak bağımsız olmaması ve kendi kontrolünde kalması için çalışmasını istemediğini gösteren 1 vaka gözlenmiştir.

5. Yoksulluk kadına yönelik şiddeti doğurur mu?

Sonuçlar, kadına yönelik şiddetin uygulanmasında yoksulluğun çok büyük bir rol oynadığı vakaları incelediğimizde vakaların çoğunluğunun ekonomik durumun kötü olması nedeniyle kadın kocadan kaynaklı şiddete maruz kalmakta olduğu anlaşılmaktadır. Kadın, kocasının kendilerine ev alacak parası olmadığı için kocasının ailesiyle birlikte yaşamak zorunda kalıyor. Ayrıca tek başına yaşayamadığı için ailesinin ve onların emirleri yüzünden de kocasının şiddetine de maruz kalıyor. İncelenen vakalar, yoksulluk çeken bir erkeğin, ailesinin gereksinimlerini karşılayamadığı için aşırı derecede öfkeli olduğunu, erkeğin kendi kişiliğine yakışmayan bir şekilde kendini hüsrana ve çaresiz hissettiğini kanıtlamıştır. Ve şiddet öfkesini serbest bırakmanın ve yüklü enerjisini serbest bırakmanın en iyi nedenidir.

6. Düşük eğitim düzeyi kadına yönelik şiddete yol açar mı?

Sonuçlar, kadına yönelik şiddet sürecinde düşük eğitim düzeyinin etkisinin olduğunu gösterdi. Anne-babanın ve eşin eğitim düzeyi ne kadar yüksekse, kadına yönelik şiddet süreci de o kadar az oluyor. Eğitim düzeyi yüksek olan anne-baba ve eşler gündelik yaşama dair alanlarda açık görüşlüler, hayatın tüm sorumluluklarını kadına yüklemekte abartıya kaçmazlar, örf ve adetlere fazla bağlı kalmazlar, kadını haklarından mahrum etmezler. Eğitim ve çalışma gibi diyalog ve tartışmaya alan açan bir kavramdır. Eğitim, insan kişiliğini geliştirmede ve kadına bakış açısını geliştirmede rol oynamaktadır.

7. Yüksek işsizlik kadına yönelik şiddet oranlarının artmasına neden olur mu?

Sonuçlar, işsizliğin kadına yönelik şiddetin artmasıyla yakından bağlantılı olduğunu gösterdi. İncelediğimiz kadınların çoğu, eşleri iş bulamayınca ve parası olmadığında kendilerine şiddet uygulamaya başladıklarını bildirdi. Ayrıca iş bulamayan bir erkek, işsizliği nedeniyle ihtiyaç hissettiğinde ve hayatın gereklerini karşılayamadığı zaman, erkek olmasına rağmen kendini aşağılık hissetmesine neden olur. Güç ve

kontrole sahip olduğu için kadına şiddet uyguluyor. Ayrıca bir kadın sürekli olarak bir erkeğe karşı koyuyorsa bu tutum, aralarında tartışmalara ve sorunlara neden oluyor.

8. Anne-babanın eğitim düzeyinin düşük olması kadına yönelik şiddete yol açıyor mu?

Sonuçlar, erkek çocuğun eğitim düzeyinin düşük olmasının kadına yönelik şiddet uygulanmasında önemli bir rol oynadığını gösterdi. Eğitim düzeyi düşük olan ebeveynlerin düşünceleri her zaman kadına yönelik olumsuz düşüncelerle sınırlanıyor. Küçük yaşta evlendirilerek, eğitimi tamamlamasına engel olunarak, çoğu haklarından mahrum bırakılarak düşünceleri hep yanlış, ayıp ve yasak olan şeylerle sınırlandırılmıştır. İncelenen vakalarda da gördüğümüz gibi, düşük eğitim düzeyi bireyin zihniyetini ve eğitimi yalnızca çevresinde olup bitenlerle sınırlandırmaktadır.

9. Kadının toplumdaki düşük statüsü ona karşı şiddete yol açar mı?

Örnek olay incelemelerinin sonuçları, kadının toplumdaki düşük statüsü ile şiddet arasında güçlü bir ilişki olduğunu göstermiştir. Toplumdan ve aileden aşağı olduklarına dair görüşler vardır. Dolayısıyla kadınlar her durumla bağlantılıdır ve hayatı gelenek ve görenekler tarafından yönetilir ve bu gelenekleri ihlal etmek, bir kadının etrafındaki herkes tarafından cezalandırılmasını gerektirir. Toplumda kadın oranının düşük olması nedeniyle yaşamının ve ilişkilerinin hep eviyle sınırlı kaldığını, yalnızca çocuk yetiştirmek ve evin bakımıyla bağlantılı olduğunu, kendini geliştiremediğini, hatta kendini insan olarak bile hissedemediğini görüyoruz. Bütün bunlar, kadını sadece evde çalışan biri haline getiriyor?

10. Göç olgusu kadına yönelik şiddet olgusunu ağırlaştırır mı?

Göç süreçlerinin, zaman ve mekândaki gelişmeler ve dalgalanmalar yoluyla kadına yönelik şiddet sürecinin şiddetlenmesinde, bilinmeyenden duyulan korkunun kadına yönelik şiddete yol açmasında büyük rol oynadığı, yapılan çalışmaların sonuçlarıyla netleşti. Kız çocuklarının sokakta “namus” adı altında tecavüze uğraması ve tacize uğraması korkusuyla zorla evlendirilme gibi kadınlar, göç ettikten sonra yeni ekonomik, sağlık ve psikolojik durum nedeniyle birçok şiddete de maruz kalıyor. Irkçılık ve dil nedeniyle yeni toplumlarla anlaşamama, genel olarak göç koşullarına uyum sağlayamadığı için kendisine kötü davranan bir kocayla da karşı karşıya gelmektedir.

6. Sonuçlar ve Öneriler

Kadınlara yönelik şiddet hem fiziksel hem de sembolik yönleriyle hâlâ gerici geleneksel miras, dini fetvalar ve erkekler arasında adaleti ve eşitliği garanti eden kapsamlı bir ulusal siyasi iradenin yokluğunda erkeklerin egemenliğini ve cezasız kalmasını garanti eden insan yapımı yasalar tarafından korunmaktadır. Çeşitli düzeylerde kadın ve erkekler, miras alınan bu yasa ve geleneklerin devamı ve buna eşlik eden genel olarak insan hakları, özel olarak da kadın ve gençlere yönelik ihlaller, kadınların çalışmasını engelleyen ve ekonomik durumlarını iyileştirmelerini engelleyen geleneksel politikanın devam ettiğinin somut kanıtıdır.

Erkek egemen zihniyetin kökleri zihinlere ve ruhlara dayanmaktadır ve çeşitli düzeylerde ve tüm toplumlarda hâlâ güçlü olan erkek kontrolüyle yakından bağlantılıdır. Ataerkil toplumlarda miras alınan gelenekler ve erkek zihniyetinin yanı sıra kültürel engeller de isyan eden ülkelerde hala çok güçlüdür. Kadınların büyük bir yüzdesi arasında iyi bir örgütlenmenin bulunmamasına ek olarak, kadınlarla erkekler arasında tam eşitliği reddeden çok sayıda erkek var ve bu da onların bilim, iş, yönetim, siyaset, kültür gibi çeşitli alanlardaki öncü rollerini zayıflatmaktadır.

Bu nedenle kadın olsun erkek olsun asi kişiyi koruyacak, adalet ve eşitlik kurallarını ihlal eden herkesi cezalandıracak katı yasaların getirilmesi gerekmektedir. Bu, kadın ve erkek arasında ayrım yapan kanunlarda radikal bir değişiklik yapılmasını gerektirmektedir. Kadınlara adalet sağlamayan, aksine zina, fuhuş, tecavüz, kürtaj, aile içi şiddet ve diğer durumlarda erkeğin suçunu azaltan maddeler içeren Ceza Kanunu'nda değişiklik yapılması gerekmektedir.

Erkeklerin tarihsel kontrolünü tesis eden iş, sosyal güvenlik ve kişisel statü kanunlarına ek olarak, kadınları siyasi karar alma süreçlerine gerçek katılımdan dışlamayı amaçlayan, miras alınan sosyal engeller de ortaya çıkmaktadır. Toplumlarda geleneksel bir toplumsal yapı ve gerici bir değer sistemi hâkim olup, devletin ve toplumun bir arada yönetilmesinde eril söyleme birincil rol verilmektedir.

Çalışma sonuçlarına ve literatüre dayanılarak kadına yönelik şiddet olgusunun azaltılması için öneriler oluşturulmuştur:

- Kadını hakları insan hakkı olarak tanınmalıdır.
- Kadına yönelik şiddetin mutlaka azaltılması gereken kötü bir olgu olduğunu açıkça ortaya koyan eğitim programlarının sağlanmalıdır.
- Kadına yönelik şiddet faillerine yönelik katı kanunlar uygulanmalı ve cezasızlık olgusunu azaltmak için yargının rolü etkinleştirilmelidir.
- Adalet ve eşitlik ilkesine dayalı olarak kadın ve erkek arasındaki insan ilişkilerini düzenleyen yasalar oluşturmaktadır.
- Kadınlara yönelik hukuk okuryazarlığı farkındalık programları sağlanmalıdır.
- Kadınların haklarına ilişkin farkındalıklarını artıracak programlar düzenlenmelidir.
- Evlenmek üzere olanların birbirlerine karşı haklarını ve görevlerini netleştirmek için özel ofisler kurulmalıdır.
- Kadına yönelik şiddetle mücadelede kadın derneklerinin ve diğer sivil kurumların rolü tanınmalıdır.
- Kadına yönelik şiddet konusu, çalışmalar ve araştırmalar yoluyla kapsamlı bir şekilde ele alınmalı ve şiddetin toplum üzerindeki etkileri konusunda farkındalık yaratmaya çalışılmalıdır.
- Kadına yönelik şiddetle mücadeleyi teşvik eden olumlu mesajların yayılmasında medyanın rolünden yararlanılmalıdır.
- Şiddet olgusunun tehlikesi konusunda toplumdaki bireyler arasında farkındalığın yaygınlaştırılmalıdır.
- Kadınlara zarar veren olumsuz fikirler yerine, olumlu kavramlar ve insani değerler yaygınlaştırılmalıdır.
- Ailelerini desteklemenin yanı sıra kadınların eğitim düzeyleri ve para kazanma yetenekleri artırılmalıdır.
- Topluluklar ve aileler erken ve zorla evliliğin olumsuzlukları konusunda eğitilmeli ve bu tür evlilikler cezalandırılmalıdır.
- Kadınlar siyasi ve ekonomik katılıma teşvik edilmelidir.

-Şiddetin, şiddete maruz kalan kadınlar üzerinde ortaya çıkardığı zorluk ve problemleri hafifletmeye yönelik sosyal bakım programları uygulanmalıdır.

7. Kaynakça

- Açıkgöz, H. (2014). "Zonguldak İl Merkezinde Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Yaygınlığı, Şiddet Türleri, Şiddet Algısı ve Kadınların Şiddete Yönelik Tutumları." Zonguldak: Bülent Ecevit Üniversitesi, Tıp Fakültesi, (Yayımlanmamış Tıpta Uzmanlık Tezi).
- Akcan, A. ve Yiğit, B. (2023). *Kadın ve Yaşam*. Ankara: Eğitim Yay.
- Altunok, H. vd. (2021). Ankara: Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi Yay.
- Amal Salim Hasan Aleawawidah. (1998). "Aleunf Dida Alzawjat Fi Almujtamae Al'urduniyi." ("Ürdün Toplumunda Kadına Yönelik Şiddet"). Ürdün Üniversitesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Arslan, D. (1998). "Aile İçinde Kadına Yönelen Şiddet ve İstanbul Kadın Misafirhanesi." İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Avcı, Ö. H. (2020). Erkeklik Çalışmaları." içinde *Toplumsal Cinsiyet Psikolojik Danışma ve Rehberlikte Güncel Konular*, (Ö. H. Avcı, Edt.) Ankara: Nobel Akademik Yay.
- Bahar, H. İ. (2009). *Sosyoloji*, 3. Baskı, Ankara: USAK Yay.
- Bayrak Karsli, M., (2020), "Nitel Araştırmalarda Veri Toplama Süreci." İçinde: Araştırma Yöntem ve Teknikleri II, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını.
- Besni RAM. (2020). Besni Rehberlik Araştırma Merkezi. "Şiddet", *Dipnot*, (2020) 1. Çevrimiçi, ET: 25.01.2025 https://adiyaman.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_11/30170308_1_DERGY_Yiddet.pdf
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The Ecology of Human Development, Experiments By Nature And Design*. Cambridge: Harvard University Press.
- Cengil, M. (2023) "Kadına Yönelik Şiddetin Anatomisi." içinde *Kadın ve Hayat* [Akcan A. ve Bür Yiğit, B. Edt.) İstanbul: Eğitim Yay.
- Çiler Kılıç, B. (1999). "Aile İçi Kadına Yönelik Şiddetin Belirlenmesi ve Hemşirenin Rolü." İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Çalmuk, H. (2022). "Kadına Yönelik Şiddet." Ankara: Ufuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Çoklar, I. (2014). "Sosyal Psikoloji Perspektifinden Kadına Yönelik Cinsel Şiddete İlişkin Tutumlar" içinde *Kadın ve Toplum* (G. Erciyeş, N. Aydınoglu, Edt.), İzmir: İzmir Üniversitesi.
- Dilmi Ayubi, Zabuwj Samia, & Taw'ami Muhamad. (2014/2015). Alunf Aljasadiu Dida Almar'at Fi Al'usrat Aljazayiria." ("Cezayirli Ailede Kadına Yönelik Fiziksel Şiddet"), Cezayir: Lounisi Ali Blida Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sosyoloji ve Demografi Bölümü. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Dollard, J., Miller, N. E., Doob, L. W, Mowrer, O. H. ve Sears, R. R. (1939). *Frustration and aggression*. New Haven: Yale University Press.
- Ealyh Aihmad Salih Dayf Allah. (2008). "Aleunf Dida Almar,at Bayn Alfiqh Walmawathiq Alduwaliyh : Dirasuh Muqaranatan." ("İçtihat ve Uluslararası Sözleşmeler Arasında Kadına Yönelik Şiddet: Karşılaştırmalı Bir Çalışma"), Ürdün: Ürdün Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Fakültesi, (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
- Elmas, N., (2017), *Kadın ve Aile Hayatı*, 1. Baskı, Ankara, Pegem Akademi Yayınları.

- Erdem, S., (2017), “Düzce İlinde Lise Birinci Sınıflarda Şiddet Algısı, Şiddete Maruziyet ve Şiddet Uygulama Sıklığı”, Düzce, Düzce Üniversitesi, Tıp Fakültesi, (Yayımlanmamış Tıpta Uzmanlık Tezi).
- Fahima Kerim El-Meşhedani. (t.y.), Aleunf Dida Almar’a, (“Kadına Yönelik Şiddet.”) Bağdat: Bağdat Üniversitesi.
- Gültekin, L. vd. (2013). *Toplumsal Cinsiyet ve Yansımaları*, Ankara, Atılım Üniversitesi Yay.
- İlgaz, A. (2023). “Psikoloji ve Şiddet İlişkisi” içinde *Medya, Şiddet ve Toplum* (M. İnce, Edt). İstanbul: Eğitim Yay.
- Kabakçı Yurdakul, I., (2013), “Evren ve Örneklem.” İçinde: Bilimsel Araştırma Yöntemleri. (Edt. A. A. Kurt), Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını.
- KADAV (2018). Kadın Dayanışma Vakfı. *Kadına Yönelik Şiddet Nedir?* Ankara: Şen Matbaa. <https://www.kadindayanismavakfi.org.tr/wpcontent/uploads/2021/06/2018-Kadina-Yonelik-Siddet-Nedir-2018.pdf>
- Kumkale, İ. (2019). *Kadının İş Yaşamı ve Etik*. Ankara: Nobel Akademik Yay.
- Kümbetoğlu, B., (2008), *Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma*, 2. Baskı. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Lindsey, L. (1997). Gender Roles A Sociological Perspective, Third Edition, Printed in the United States of America.
- Molina, T. (2020). “The Relationship Between Childhood Psychological Violence in The Family Of Origin And Spousal Psychological Violence Victimization Of Women Mediated By The Attitude Toward Psychological Violence”, İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Okutan, N. (2007). “Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet-Van’da, Kadınların Şiddet Deneyimleri, Şiddeti Doğuran Koşullar ve Baş etme Biçimleri, Şiddetin Kadın Sağlığına Etkileri”, Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi).
- Rabana Eadnan Saed Saed. (2015). *Aleunf Dida Almar’at Fi Mekan Aleamal Fi Almuasasat Alhukumih Walkhasat Fi Madinat Jinin*. (“Cenin Şehrinde Kamu ve Özel Kurumlarda İşyerlerinde Kadına Yönelik Şiddet”), Nablus, Filistin: An-Najah Ulusal Üniversitesi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Sayılan, F. (2012). *Toplumsal Cinsiyet ve Eğitim Olanaklar ve Sınırlar*. Ankara: Dipnot Yay.
- Sekmen, B. (2024). “Aile Sağlığı Çalışanlarının Kadına Yönelik Şiddet Davranışlarını Tanıma, Danışmanlık ve Bildirim Yapma Düzeylerinin Değerlendirilmesi”, İstanbul: Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Hamidiye Sağlık Bilimleri Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Shima’ F Hamuwdi, Eali Al Alkhazeali. (2019). *Tajaliyaat Aleunf Dida Almar’at Fi Aladibayn Al’iisrayiylî Walearabii*, (“İsrail ve Arap Edebiyatında Kadına Yönelik Şiddetin Tezahürleri”), Amman: Amjad Yay.
- Suğur, S. vd. (2006). *Toplumsal Yaşamda Kadın*, Gürsel (Y. Oğuz Edt.), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Şahin, D. (2013). “Cezaevindeki Şiddet Failleri ve Sığınma Evinde Kalan Şiddet Mağdurlarının Şiddete Bakış Açıları ile Suçluluk Utanç Duygularının Değerlendirilmesi.” İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
- TDK (2025). “Şiddet.” ET: 13.03.2025 <https://tdk.gov.tr>
- WALBY, S. (2020), *Patriyarka Kuramı* (Çev. H. Osmanağaoğlu) İstanbul: Dipnot Yay.
- Yıldırım, A., ve Şimşek H., (2013), *Sosyal Bilimlerde Nitel araştırma Yöntemleri*. 9. Baskı, Ankara: Seçkin Yay.